

Christopher Marlowe
Tragický příběh doktora Fausta
(Text B)

Přeložil Martin Hilský
(2014)

OSOBY

CHÓR

FAUST (učenec a mág)

WAGNER (Faustův sluha)

DOBRÝ ANDĚL

ZLÝ ANDĚL

VALDES (Faustův přítel)

CORNELIUS (Faustův přítel)

TŘI UČENCI (Faustovi mladší kolegové)

LUCIFER (pán pekla)

MEFISTOFELES (jeho zástupce)

BELZEZUB (d'ábel)

ROBIN (podkoní a klaun)

DICK (podkoní a klaun)

PÝCHA

CHAMTIVOST

ZÁVIST

ZLOBA

OBŽERSTVÍ

LENOST

SMILSTVO

PAPEŽ

RAYMOND (uherský král)

BRUNO (vzdoropapež)

KARDINÁL (francouzský)

KARDINÁL (padovský)

ARCIBISKUP (remešský)

BISKUP (lotrinský)

VINAŘ

HANDLÍŘ

POVOZNÍK

HOSPODSKÁ

CÍSAŘ (Karel V.)

MARTINO (dvořan)

FREDERICK (dvořan)

BENVOLIO (dvořan)

VÉVODA (saský)

VÉVODA (z Vanholtu)

VÉVODKYNĚ (z Vanholtu)

ALEXANDR VELIKÝ (duch)

DARIUS (duch)

HELENA (trojská, duch)

STAŘEC

Mniši, studenti, zřízenci, sluhové, andělé, ďáblové, ďáblice a kupidové.

PROLOG

Vystoupí Chór.

CHÓR Náš básník nechce, aby jeho verš
na pochod dal se trasimenským polem
a s Hannibalem porazil tam Řím,
v milostných hrátkách marnil drahý čas,
o státních převratech vám vyprávěl
a chválil činy slavných hrdinů.
Osudy Fausta chcem vám přiblížit
v dobrém i ve zlém, nic víc a nic míň.
Na vás pak bude, vážení a milí,
naš příběh vyslechnout a posoudit.
Ve městě Roda narodil se Faust
obyčejným a chudým rodičům.
Později odešel do Wittenberku,
kde starali se o něj příbuzní.
Tak úspěšně si vedl v teologii
a obdělával pole poznání,
že velmi brzo získal doktorát.
Byl výmluvný a přesvědčivý tak,
že v disputacích neměl soupeře.
Nakonec ho však zaslepila pýcha,
na křídlech z vosku vzlétl výš, než měl,
nebe mu horkem křídla roztavilo
a způsobilo jeho pád. A on,
zlatými plody ducha přesycen,
praktikám pekla zcela propadl

a vyznává teď černou magii.

Ďábelskou vědu hltá nezřízeně –
nehledá spásu v knihách učených.

Tady ho máte: sedí u svých knih.

Scéna1.

Faust ve své pracovně.

FAUST Dost bylo studování, Fauste. Zkoumej

hlubiny toho, co vyznáváš teď.

Máš doktorát, tvař se jak teolog,

až na doraz jdi v každém oboru

a žij a zemři v Aristotelovi.

Jak jste mě nadchly, *Analytiky!*

Bene disserere est finis logices.

Že smyslem logiky je disputace?

Není to málo? Víc už nenabízí?

To dávno umíš. Pryč s logikou!

Vždyť Faustův rozum zmůže mnohem víc!

Zda být či nebýt, už mě nezajímá.

Filozof končí, lékař začíná.

Buď lékař, Fauste, a buď bohatý.

Zázračným lékem staň se nesmrtelným.

Summum bonum medicinae sanitas.

Nejvyšším smyslem lékařství je zdraví?

Což jsi to, Fauste, dávno nedokázal?

Nejsou tvé metody snad osvědčené?

Nejsou tvé recepty památným vzorem,

jak chránit celá města před morem?
 Nezachránily spousty lidských životů?
 Přesto jsi jenom Faust a jenom člověk.
 Kdybys však uměl věčný život dát,
 anebo mrtvé přivést k životu,
 vysloužil by sis všeobecnou úctu.
 Pryč s medicínou! Kde je Justinián?

(Cituje z knihy)

Když jednu a tutéž věc zdědí dva,
 získá věc jeden, druhý její cenu.
 Jak krásně nicotná je tahle pře!

(Cituje z knihy)

Exhereditare filium non potest pater, nisi –
 Vydědit syna otec nesmí, ledaže ...
 O tom je celý *Úvod do práva*
 a všeobecný korpus zákonů.
 Studium práva je námezdní dřina
 co přináší jen mělkou pitomost.
 Ta tupá otročina není pro mě.
 Takže mi zbývá teologie.
 Jeronýmova *Bible*. Honem, kde je?

(Cituje z knihy)

Stipendium peccati mors est. Ha! Odměnou za hřích je smrt. To zní drsně.“*(Cituje z knihy)* Si peccasse negamus, fallimur, et nulla est in nobis verita. Když říkáme, že nehřešíme, je to sebeklam a nežijeme v pravdě. Takže? Hřichu se neubráníme, proto zemřeme.

Čeká nás smrt. Jen nekonečná smrt.
 To má být doktrína? Che será, será.
 Co má být, má být? Pryč s teologií!

(Zdvihne knihu magie)

Magická metafyzika je božská!

Ať žijí knihy černé magie!

Čáry a kruhy, písmena a znaky:

to po nich přece nejvíc touží Faust!

Celý svět získám! Jaké rozkoše,

jaká moc, jaká čest a všemohoucnost

mě čekají, když dám se na magii!

Všechno, co žije mezi dvěma póly,

budu mít na rozkaz. Císař a král

poroučí jenom ve své vlastní zemi,

větru a dešti neporučí nikdy.

Království magie však nezná hranic,

dosáhne tam, kam sahá lidský duch.

Skutečný mág je mocný jako bůh.

Tak se snaž, Fauste, na dosah máš božství!

Wagnere!

Vystoupí Wagner

Pozdravuj mé německé

přátele Valdese a Kornelia,

a požádej je, ať mě navštíví.

WAGNER Ano, pane.

FAUST Debata s nimi pomůže mi víc

než úporné a dlouhé studování.

Vystoupí Dobrý Anděl a Zlý Anděl.

DOBRÝ ANDĚL Tu prokletou knihu hned odlož, Fauste,

odvráť od ní zrak. Tvou duši zkouší

a přivolá na tebe Boží hněv.

Přestaň se rouhat. Písmo Svaté čti.

ZLÝ ANDĚL Vytrvej, Fauste, studuj magii.

Poklady přírody se v ní ukrývají.

Na zemi buď, čím Jupiter je v nebi.

Buď jako bůh a rozkazuj všem živlům.

Odejdou Andělé

FAUST Hladovím touhou po takové moci.

Poručím duchům, ať mám, co chci mít.

Až pochyb zbavím se, vše budu znát

a nemožné pak snadno uskutečním.

Pro zlato pošlu je až do Indie,

ať perly vyloví mi z oceánů,

každý kout Ameriky prošmejdí,

ovoce nanosí a lahůdky,

hlubiny tajných věd ať odhalí mi

a všechna tajemství všech cizích králů.

Ochráním Německo mosaznou zdí,

Wittenberk obkroužím vodami Rýna,

hedvábí dodám do všech státních škol

a studenty pak do něj obléknu,

peníze na vojsko si opatřím,

vévodu z Parmy od nás vyženu,

ujmu se vlády celé země sám

a moji duchové mi sestrojí

válečné stroje mnohem účinnější

než ohňové lodě byly u Antwerp.

Vystoupí Valdes a Kornelius

Valdesi, vítej. Vítej, Kornelie,
rozhovor s vámi je vždy požehnaní.
Můj milý Valdesi, můj Kornelie,
to síla vašich slov mě nakonec
přivedla k magii a skrytým vědám.
Však nejen vy, má vlastní fantazie
mě nutí soustředit se celou myslí
na vzácnou schopnost vyvolávat duchy.
Odporný blud je filozofie,
právo a lékařství mne nejsou hodny.
Nejhorší však je teologie,
ubohá, směšná, nudná, škodlivá.
Magie mě však zcela uchvátila.
Přátelé milí, podpořte mou snahu,
a já, jenž přesností svých sylogismů
omráčil pastory německé církve,
na jehož přednášky se hrnuli
ty největší duchové Wittenberku
jak stíny mrtvých na Musaia v pekle –
já naučím se vyvolávat duchy
jak Agrippa, ten proslavený mág.
VALDES Tvé knihy, vtip a naši zkušenost
celý svět bude ctít jak svaté, Fauste.
Jak Indiáni své španělské pány,
tak duchové všech myslitelných živilů
ihned a vždycky poslouží nám třem:

když přikážem, jak lvi nás budou hlídat,
jak rytíři nás meči ochrání,
laponští obři jim s tím pomohou,
někdy jak dívky nebo vdané ženy,
co ve tvářích víc krásy skrývají,
než Venuše si hýčká mezi ňadry.

Když Faust své rozhodnutí nezmění,
z Benátek přitáhnou k nám koráby
a z Ameriky zase zlaté rouno,
co ročně mizí do španělských truhlic.

FAUST Mé rozhodnutí, Valdesi, je pevné
jako tvá touha žít. Tím si buď jist.

KORNELIUS Zázraky, které umí magie,
jsou takové, že propadneš jí zcela.

Kdo osvojí si astrologii,
zná řeči a má přehled o nerostech,
je pro magii skvěle vybaven.

A budeš slavný, o tom nepochybuješ.

Víc vyhledáván budeš, Fauste,
než kdysi byla delfská věštírna.

Duchové svedou moře vysušit,
poklady přinést ze všech cizích vraků
a všechno zlato, jež naši předkové
ukryli v obrovských útrokách země.

Co nám třem bude scházet, Fauste?

FAUST Nic, Kornelie. Jak má duše jásá!

Předved' mi pár zaklínacích kousků,

já někde v háji duchy vyvolám

a užiju si rozkoš magie.

VALDES Hned teď nás odved' na odhlehle místo,

Přines tam díla Abana a Bacona,

hebrejský žaltář a též Nový zákon.

O dalších věcech, kterých bude třeba,

ti řeknem dřív, než skončíme náš hovor.

KORNELIUS (*Valdesovi*) Napřed ho nauč zaklínací slova.

Až zvládne formule a další rituály,

vyzkouší si svou dovednost on sám.

VALDES (*Faustovi*) Nejdřív tě naučím základní postup,

další už zvládneš lépe nežli já.

FAUST Tak pojďte oba, zvu vás na večeři,

pak do detailu všechno probereme.

Než půjdu spát, chci vyzkoušet svůj um.

I kdybych umřít měl, ty duchy zvládnou!

Odejdou.

Scéna 2.

Vystoupí dva učenci.

PRVNÍ UČENEC Co se to stalo s Faustem? V naší škole

už není slyšet jeho sic probo.

DRUHÝ UČENEC To se hned dozvíme od jeho sluhy.

Vystoupí Wagner se džbánkem vína.

PRVNÍ UČENEC Hej, ty tam! Kde máš pána?

WAGNER Ví Bůh.

DRUHÝ UČENEC A ty to nevíš?

WAGNER Víím, ale Bůh to ví taky.

PRVNÍ UČENEC Nech si ty legrácky, chlape. Řekneš nám, kde máš pána, honem!

WAGNER A kdo vám řekl, že vám to řeknu? To nemá logiku. Vy jste hlava študovaná, pane, a měl byste to vědět. Přiznejte svůj omyl a příště si dávejte větší pozor.

DRUHÝ UČENEC Řeklš nám přece, že víš, kde je tvůj pán.

WAGNER A kdo vám to dosvědčí?

PRVNÍ UČENEC Já, mizero. Slyšel jsem tě.

WAGNER To znám. Ruka ruku myje.

DRUHÝ UČENEC Takž ty nám to neřekneš?

WAGNER Ale jo, pane, něco vám řeknu. Kdybyste oba nebyli tupci, nikdy byste mi takovou otázku nepoložili. Cožpak můj pán není corpus naturale? Z čehož plyne, že je taky mobile. Tak proč se mě ptáte, kde je, když je pohyblivý? Kdybych nebyl náturou flegmatik, kterého jen tak něco nerozhází – spíš tíhnu ke smilstvu, pardon, ke smilování – nenechal bych vás stát třicet kroků od místa exekuce, třebaže vím zcela jistě, že tak jako tak brzo viset budete. Ale teď promluvíím vážně jako puritán. Po pravdě řečeno, bratři moji, můj pán právě večerí tady ve svém domě s Valdesem a Korneliem, jak by vám řeklo i tohle víno, kdyby umělo mluvit. Kéž vám bůh požehná a uchová vás ve své přízni, bratři moji.

Odejde.

PRVNÍ UČENEC Už dlouho mám podezření, že Faust

propadl prokletému umění,

jímž se ti dva tak smutně proslavili.

DRUHÝ UČENEC I kdyby nebyl můj přítel a já

ho neznal, litoval bych jeho duši.

Musíme to ihned říct rektorovi,

snad mu to vymluví a spasí ho.

PRVNÍ UČENEC Mám strach, že jemu nepomůže nic.

DRUHÝ UČENEC Přece to aspoň zkusme.

Odejdou.

Scéna 3.

Hrom. Nahoře vystoupí Lucifer a čtyři ďáblové.

Vystoupí Faust, (nevidí Lucifera ani ďábly) v ruce drží knihu a chystá se vyvolávat duchy.

FAUST Teď, právě když chmurný stín země touží

po rozmáčeném svitu Orionu,

z Antarktidy už stoupá na oblohu

a ztemnil nebe černým dechem noci,

teď, Fauste, začni vyvolávat duchy,

uvidíš, zda tě ďábli poslechnou,

když modlil ses a obětoval jim.

(Nakreslí na zem kruh)

Zde v kruhu jméno Jehovy je psáno

v anagramech tu popředu, tu zpátky,

ve zkratkách jsou zde také jména světců,

astrologické mapy hvězdných drah,

symboly planet, znaky zvěrokruhu,

což nutí duchy, aby zjevili se.

Tak neměj strach a nepochybuj, Fauste,

v umění magie jdi na doraz.

Sint mihi dei Acherontis propitii! Valeat numen triplex Jehovae! Ignei, aerii, aquatici, terreni spiritus salvete! Orientis princeps Lucifer, Beelzebub, inferni ardentis monarcha, et Demogorgon, propitiamus vos, at Appareat et surgat Mephistopheles! Quid tu moraris? Per Jehovam, Gehennam, et consacratam aquam quam nunc spargo, signumque crucis quod nunc facio, et per vota nostra, ipse nunc surgat nobis dicatus Mpehistopheles!

Kéž bohové Acherontu mi budou přízniví. Pryč s trojjediným duchem Jehovy! Buďte zdraví duchové ohně, vzduchu vody a země! Lucifere, vládce orientu, Belzebube, monarcho horoucích pekel, a Demogorgone, žádáme vaši přízeň, aby mohl povstat a zjevit se nám Mefistofeles! Proč otálíš? Při Jehovovi, peklu a svaté vodě, kterou teď zkrápím zem, při znamení kříže, které teď dělám, a při našich modlitbách, kéž se teď zjeví Mefistofeles a bude nám k službám!

(Faust zkrápí zem svěcenou vodou a pokřizuje se)

Vystoupí Mefistofeles (v podobě draka).

Slyš rozkaz: vrať se a změň svůj vzhled!

V tak hnusné podobě mi sloužit nesmíš.

Jdi pryč a vrať se jako františkán.

Podoba světce sluší ďáblu nejvíc.

Odejde Mefistofeles.

Jakou moc mají má biblická slova!

Kdopak by nechtěl vládnout touhle mocí?

Jak poddajný je Mefistofeles!

Ta jeho poslušnost a pokora!

Má magie má velkou moc a sílu!

Je z tebe, Fauste, laureát všech mágů.

Poroučet umíš Mefistofelovi.

Quin redis, Mephistopheles, fratris imagine!

Jako mnich vrať se, Mefistofele!

Vystoupí Mefistofeles (v podobě františkána).

MEFISTOFELES Tady jsem, Fauste. Co si ráčíš přát?

FAUST Budeš mi sloužit celý život, slyšíš!

Uděláš všechno, co ti přikážu,

I kdybys měl srazit měsíc z nebe,

anebo vylít oceány z břehů.

MEFISTOFELES Jsem sluha velikého Lucifera.

Bez jeho souhlasu ti sloužit nesmím.

Udělám to, co přikáže mi on.

FAUST Nepřikázal ti, aby ses mi zjevil?

MEFISTOFELES Ne, přišel jsem za tebou z vlastní vůle.

FAUST Což nepřivolal jsem tě zaklínáním?

MEFISTOFELES Důvod to byl však jenom druhotný.

Když slyšíme, jak někdo tupí Boha,
zříká se Písma, s ním i Spasitele,
hned chceme získat jeho krásnou duši.

Nezjevíme se, dokud nevysloví
něco, čím může zatratit sám sebe.

Zaklínání je neúčinnější,
když mág se zřekne svaté Trojice
a oddaně se modlí k pánu pekla.

FAUST To Faust už udělal
a vyznává jen tuhle pravou víru:
náš pán je Belzezub a nikdo jiný
a Faust mu tímto zasvěcuje život.

Ze slova „zatracení“ nemám strach,
peklo a ráj mi vyjdou nastejno.

Můj duch spíš patří řeckým filozofům.

Jalových žvástů o duších však nechme.

Řekni, kdo je ten Lucifer, tvůj pán?

MEFISTOFELES Vladař a vrchní velitel všech duchů.

FAUST Že Lucifer byl kdysi andělem?

MEFISTOFELES Ano, a Bůh ho velmi miloval.

FAUST A jak se tedy stal vladařem ďáblů?

MEFISTOFELES Byl pyšný, ctižádostivý a drzý,

A Bůh ho proto srazil z tváře nebe.

FAUST A kdo jsou ti, co žijí s Luciferem?

MEFISTOFELES Duchové jsme, co padli s Luciferem,
spikli se proti Bohu s Luciferem
a Bůh nás zatratil i s Luciferem.

FAUST A kam vás zatratil?

MEFISTOFELES Do pekla.

FAUST Co děláš zde, když máš být přece v pekle?

MEFISTOFELES Tohle je peklo, takže já jsem v pekle.

Myslíš, že já, kdo spatřil Boží tvář

a poznal věčné radovánky nebe,

necítím strašná muka pekelná,

neboť jsem ztratil věčnou blaženost?

Fauste, nech už těch hloupých otázek!

Chceš dorazit mou utrápenou duši?

FAUST Sám velký Mefisto tak trpí proto,

že navždy přišel o radosti nebe?

Od Fausta uč se, co je mužná síla.

Pohrdej štěstím, o které jsi přišel.

A tohle vyříd' Luciferovi:

Faust propadl už věčné smrti,

odvážně popřel samotného Boha,

a duši dává Luciferovi,

když nechá Fausta dvacet čtyři let

žít v rozkoších, jež skýtá tento svět,

a když ty, Mefisto, mi budeš sloužit,

opatříš všechno, oč tě požádám,

řekneš mi všechno, nač se budu ptát,

srazíš mé nepřátele, přátelům

pomůžeš, ve všem mě vždy poslechněš.

K mocnému Luciferovi teď jdi,

a o půlnoci vrať se ke mně zpátky,

abys mi sdělil, co říká tvůj pán.

MEFISTOFELES Už běžím, Fauste.

Odejde.

FAUST Mít tolik duší, kolik nebe hvězd,

dal bych je všechny za Mefistofela.

On udělá mě velkým pánem světa,

proudícím vzduchem postaví mi most,

po němž já s vojskem přejdu oceán,

kopce, co lemují africké břehy,

propojím se Španělskem v jednu zem

a přičlením ji ke své koruně.

Císař a s ním i všichni potentáti

budou žít, jen když jim to dovolím.

Ted', když mám všechno, po čem jsem tak toužil,

v hlubinách magie chci zabloudit,

než Mefisto se zase ke mně vrátí.

Scéna 4.

Vystoupí Wagner a Robin.

WAGNER Hej, chlapče, pojd' ke mně!

ROBIN Já, a chlapec? No to mě podrž! Viděl jste už někdy chlapce s bradkou, pane? Navíc krásně špičatou?

WAGNER Pověz mi, chlape, dostáváš nějakou výplatu?

ROBIN Někakou vejplatu občas dostanu, pane, ale moje záplaty jsou vidět víc.

Ukazuje záplatované kalhoty a košili.

WAGNER Od kdy se chudoba směje vlastní bídě, chlape? Holý zadek máš, práci nemáš a hlad máš tak obrovský, že bys ďáblovi i duši dal za kýtou skopového, i kdyby byla syrová do krvava.

ROBIN Cože? Dát duši ďáblovi za syrový skopový? Nikdy, příteli To skopový by muselo bejt řádně propečený ve vlastní chutný šťávě, kdybych za ně měl zaplatit tak draze.

WAGNER Staň se mým sluhou a já si tě řádně obléknu. Qui mihi discipulus.

KLAUN Chcete mě oblíct do latiny?

WAGNER Ne, do hedvábí. Vyšivaného. Budeš vonět tak, že tvoje vši z toho všechny pochcípají.

KLAUN To mi nevoní. Navoněný, navíc chcíplý vši já nerad.

WAGNER Odvšívím tě, povídám.

KLAUN Budu odvšivenej, ohó! Pěkná všivárna. Zavšivenej sluha by vám slušel víc.

WAGNER Vši nevyš, všivák budeš pořád, jak vidím. Ale teď vážně. Jestli se mi neupíšeš do služby na sedm let, proměním tvoje vši v ďábly, a ti tě budou vysávat a užírat tak dlouho, že z tebe nezbude nic.

ROBIN Jako by se stalo, vašnosti. Už tak mě vysávaj a užíraj, jako by si předplatily můj maso a mou krev all inclusive.

WAGNER Zanech vtípků, chlape. Tohle je pro tebe.

(Dává mu peníze)

ROBIN Milá pozornost. Děkuju, pane.

WAGNER Od teďka mi budeš pořád k dispozici. Jinak si pro tebe kdykoli a kamkoli přijde ďábel.

ROBIN Nechci ty prachy. Vemte si je zpátky.

WAGNER Proč bych to dělal? Jednou sis je vzal, takže jsi v mých službách. A teď se připrav. Přivolám dva čerty, aby si tě odnesli. Panděro! Krkoune!

ROBIN Krkoun? Krknu a bude po Krkounovi! Z Krkouna strach nemám!

Vystoupí dva Ďáblové, Klaun běhá po jevišti a ječí strachy.

WAGNER Tako co, budeš mi sloužit, nebo ne?

ROBIN Budu vám sloužit, Wagnere, jenom zažeňte ty čerty!

WAGNER Zmizte, duchové!

Ďáblové zmizí.

A ty pojď se mnou.

ROBIN K službám, pane. Poslyšte, pane, naučíte mě tohle čarování?

WAGNER Proč ne? Naučím tě čarovat tak, že ze sebe uděláš psa, kočku, myš, krysu, zkrátka cokoli.

ROBIN Pes, kočka, myš, krysa, zkrátka cokoli! Ty seš fakt dobrej, Wagnere!

WAGNER . Pro tebe jsem pan Wagner, mizero. Chod' za mnou v uctivé vzdálenosti, pravé oko pořád diametrálně upírej na mou levou patu, abys, tak říkajíc, krácel v mých stopách.

ROBIN Spolehněte se, pane.

Odejdou.

Scéna 5.

Vystoupí Faust ve své pracovně.

FAUST Ztracen budeš tak jako tak, Fauste.

Spásy se teď už dočkat nemůžeš.

Tak proč brát ohled na Boha a nebe?

Falešné představy jsou to. Pryč s nimi!

Nedoufej v Boha a věř v Belzebuba.

Necouvni, Fauste. Neváhej a vydrž!

Proč bys měl váhat? Slyším hlas, jenž říká:

„Zřekni se magie, vrať se k Bohu!“

Tak dobrá, Faust se vrátí zpátky k Bohu.

Proč k Bohu? Bůh tě nemá rád.

Bůh, jemuž sloužíš, je tvá vlastní touha.

K té je ti třeba přízně Belzebuba.

To jemu na oltář chci obětovat

vlažnou krev právě narozených dětí.

Vystoupí Dobrý Anděl a Zlý Anděl.

ZLÝ ANDĚL Pokračuj, Fauste, v magii. Je krásná.

DOBRÝ ANDĚL Magie zanech, Fauste. Je hnusná.

FAUST Pokání, lítost, modlitby. Nač jsou?

DOBRÝ ANDĚL Ty přivedou tě přece do nebe.

ZLÝ ANDĚL Iluze pouhé, plody šílenství.

Nesmysly jsou to, dobré pro hlupáky.

DOBŘÍ ANDĚL Pozdvihni mysl k nebesům, můj Fauste.

ZLÝ ANDĚL Na slávu mysl, Fauste, na bohatství.

FAUST Bohatství?

Ta nejbohatší města budou má.

Jaká moc by mi mohla ublížit,

když při mně bude Mefistofeles?

Žádný strach, Fauste, zanech pochybností!

Přijď, Mefisto, a přines dobré zprávy

od Lucifera. Mefisto, je půlnoc.

Veni, veni, Mephistophilis!

Vystoupí Mefistofeles.

Řekni, co říká, Lucifer, můj pán?

MEFISTOFELES Že ti mám sloužit, dokud budeš živ.

Že za mé služby zaplatíš svou duši.

FAUST Duši jsem ti už slíbil, Mefisto.

MEFISTOFELES A ten slib mi teď potvrď formálně:

darovací list podepiš svou krví.

Tu záruku si žádá Lucifer.

Když odmítneš, vrátím se do pekla.

FAUST Co bude Lucifer dělat s mou duší,

Mefisto?

MEFISTOFELES Rozšíří své království.

FAUST To jenom proto nás tak pokouší?

MEFISTOFELES Solamen miseris socios habuisse doloris.

Pro nešťastníka je útěchou mít společníka v neštěstí.

FAUST Což ti, kdo mučí jiné, sami trpí?

MEFISTOFELES Úplně stejně jako lidské duše.

Ted' mi však řekni: dostanu tu tvou?

Budu ti sloužit do roztrhání

a dám ti víc, než dokážeš si přát.

FAUST Ano, dám duši Luciferovi.

MEFISTOFELES Ted' odvážně se bodni do paže

a krví upiš se, že v jistý den

Lucifer získá nárok na tvou duši.

Pak budeš mocný jako Lucifer.

FAUST To z lásky k tobě, Mefistofele,

já, Faust, svou vlastní krví upisuji

tímto svou duši Luciferovi,

velkému vládci nekonečné noci.

Kéž tahle krev, co vytryskla mi z paže,

přinese štěstí mému rozhodnutí.

MEFISTOFELES Musíš to ale, Fauste, pěkně sepsat

ve formě darovací listiny.

FAUST Však už to píšu, Mefistofele.

Krev se mi sráží. Nemohu psát dál.

MEFISTOFELES Přinesu oheň. Rozehřeju ti ji.

Odejde.

FAUST Má to snad značit něco zlověstného?

Nechce snad moje krev psát tenhle úpis?

Proč neteče, abych mohl psát dál?

„Já, Faust, ti dávám duši ...“ Dál to nejde.

Nesmím dát duši, třebaže je má?

Zkusím to zas: „Já, Faust, ti dávám duši ...“

Vystoupí Mefistofeles a v železné nádobě nese žhavé uhlí.

MEFISTOFELES Tady máš oheň. Rozehřej si krev.

FAUST Krev už mi zase teče, jak se patří.

A teď už honem dopíšu ten úpis.

MEFISTOFELES (*Stranou*) Pro jeho duši udělám snad všechno!

FAUST Consummatum est. Dokonáno jest: úpis je už hotov.

Faustovu duši má mít Lucifer.

Ale co je ten nápis na mé paži?

Homo fuge! Před čím mám uprchnout?

Když k Bohu, srazí mě dolů do pekla.

Smysly mě klamou. Nic tu není psáno.

Teď to však vidím zas! Stojí tu psáno:

Homo fuge! Faust ale prchat nebude.

MEFISTOFELES (*Stranou*) Musím ho něčím zase rozveselit.

Odejde.

Vystoupí ďáblové, nasazují Faustovi různé koruny, oblékají ho do bohatě zdobených šatů, pak zatančí a zmizí.

Vystoupí Mefistofeles.

FAUST Co znamená ten výstup, Mefisto?

MEFISTOFELES Nic Fauste. Chtěl jsem tě jen potěšit

a ukázat ti, co umí magie.

FAUST Dokážu taky vyvolávat duchy?

MEFISTOFELES Dokážeš, Fauste, ještě mnohem víc.

FAUST Za to dám rád i třeba tisíc duší.

Tady je, Mefistofele, ten úpis,

jímž dávám ti své tělo a svou duši.

Je tvůj pod podmínkou, že splníš všechny

body a články naší dohody.

MEFISTOFELES Při Luciferovi a pekle přísahám,

že splním všechno, co jsme dohodli.

FAUST Já ti to pěkně popořádku přečtu.

Za prvé, že Faust může být duchem, formou i podstatou.

Za druhé, že Mefistofeles mu bude sloužit a poslechne každý jeho rozkaz.

Za třetí, že Mefistofeles pro něho udělá všechno a opatří mu všechno.

Za čtvrté, že Mefistofeles bude ve Faustově domě či komnatě neviditelný.

Za páté a poslední, že Mefistofeles se zjeví Janu Faustovi v kteroukoli dobu a jakékoli podobě.

Já, doktor Jan Faustus z Wittenberku, tímto odevzdávám své tělo i duši Luciferovi, pánu Východu, a jeho zástupci Mefistofelovi. Zároveň je tímto zmocňuji, že po uplynutí dvaceti čtyř let, budou-li všechny články smlouvy splněny, mohou odnést či přemístit řečeného Fausta, jeho tělo i duši, maso, krev a majetek, kamkoli se jim zlíbí.

To stvrzuje svým podpisem Jan Faust.

MEFISTOFELES A z vlastní vůle předkládáš ten úpis?

FAUST To by v tom byl čert, kdyby ne. Zde je.

MEFISTOFELES Teď můžeš žádat cokoli, Fauste.

FAUST Nejdřív chci vědět něco o pekle.

Kde je to, co nazýváme peklem?

MEFISTOFELES Pod nebesy.

FAUST Pod nebesy je všechno? Kde je peklo?

MEFISTOFELES V útrokách země, vody, ohně, vzduchu.

Peklo je tam, kde věčně trpíme.

Je bez hranic a není vázáno

na jedno místo. Je tam, kde jsme my.

A my jsme navěky tam, kde je peklo.

Až nadejde den posledního soudu

a každý člověk bude očištěn,

vše, co není nebe, bude peklo.

FAUST Peklo je výmysl, myslím si já.

MEFISTOFELES Až je sám poznáš, změníš tenhle názor.

FAUST A ty si myslíš, že jsem zatracen.

MEFISTOFELES Co jiného? Nepodepsal jsi smlouvu?

Neupsal duši Luciferovi?

FAUST A tělo taky. No a co má být?

Máš mě snad za hlupáka, který věří,

že po smrti nás čeká utrpení?

Hlouposti jsou to, babské povídačky!

MEFISTOFELES Já sám jsem důkaz, že se mýlíš, Fauste.

Neboť jsem zatracen a jsem teď v pekle.

FAUSTUS Cože? Tak ty jsi v pekle. Jestli je tohle peklo, už se do něj těším. Budu jíst a spát, špacírovat se po světě a vést disputace! Nechme toho a obraťme list. Opatři mi ženu. Chci nejkrásnější dívku v Německu. Jsem chlípny a lascivní a nemohu žít bez manželky.

MEFISTOFELES Prosím tě, Fauste, nemluv o manželce.

FAUST Chci manželku! Tak jdi a přiveď mi ji!

MEFISTOFELES Máš ji mít. Tady sed' a počkej na mě.

Přivedu ti ji, jako že jsem ďábel.

Odejde, a vzápětí se vrátí s ďáblicí převlečeným za ženu.

Jak se ti líbí tvoje manželka?

FAUST O žhavou děvku nemám zájem.

MEFISTOFELES Falešná hra je manželství, můj Fauste,
a jestli mě máš rád, už o něm nemluv.

Najdu ty nejkrásnější kurtizány,

každý den ti je přivedu až k loži

a vybereš si, kterou budeš chtít,

ať už je cudná jako Penelopa,

moudrá jako královna ze Sáby

či krásná jak Lucifer před svým pádem.

(Ukáže mu knihu)

Vezmi si tenhle spis a přečti jej

řádek po řádku. Přinese ti zlato.

Nakresli na zem kruh a přivoláš

tím bouři, vichřici a hrom a blesky.

Když tohle třikrát zbožně přeříkáš,

objeví se ti muži v brnění

a budou ti okamžitě k službám.

FAUST Díky Mefistofele, ale rád bych měl knihu, v níž bych našel všechna kouzla a zařikávání, a mohl tak vyvolávat duchy, kdykoli se mi zlíbí.

MEFISTOFELES To všechno najdeš v téhle knize, tady.

Mefistofeles nalistuje patřičné stránky a ukazuje je Faustovi.

FAUST A teď bych si přál knihu, ve které bych našel symboly planet a mohl tak poznat jejich pohyby a konstelace.

MAFISTOFELES Ty nalezneš tady.

Nalistuje je.

FAUST A ještě jednu knihu bych si přál, v níž bych našel všechny rostliny, byliny a stromy, které rostou na zemi. Pak už ti dám pokoj.

MFISTOFELES Tady je máš.

Hledá je.

FAUST Nejsou tam, vidíš.

MEFISTOFELES Ale jsou, krk na to dám.

Najde je.

Odejdou.

Scéna 6.

Vystoupí Robin.

ROBIN Dohlídni na koně, Dicku, dokud se nevrátím. Mám jednu čarovnou knihu doktora Fausta. S ní si užijem lumpáren, co svět neviděl.

Vystoupí Dick..

DICK Jsi normální? Musíš se postarat o koně.

ROBIN Postarat se o koně? Za koho mě máš? Mám teď jiný věci na práci. Koně se o sebe postaraj sami, až budou chtít. (*S námahou hláskuje*) D, E, M, O, G,O,R,G,O,N. Že by „demoorgán“? Co to je? (*Dickovi*) Jdi kousek dál, ty nedovzdělanče.

DICK Co to máš? Nepřečteš ani slovo.

ROBIN Hned uvidíš. Vyjdi ven z kruhu, povídám. Nebo tě natošup pošlu zpátky do hospody.

DICK Jen to zkus. A nech těch volovin, nebo tě tvůj pán začaruje, až zčernáš.

ROBIN Můj pán! Začaruje mě? Něco ti povím. Jestli sem můj pán přijde, přičaruju mu takový parohy, že budeš zírat.

DICK To nebude třeba. Parohy mu už nasadila moje paní.

ROBIN Někdo z nás dvou, vidím, strká nos do věci, do kterejch mu nic není.

DICK Že tě huba nebolí! Chceš říct, žes mu za ní lez jen tak pro nic za nic? Ale teď vážně. Tohle je fakt čarovací kniha?

ROBIN Přej si nějaký přání, a já ti ho splním. Jestli chceš tančit nahatej, svleč si šaty, a já tě svým kouzlem roztancuju. Anebo pojď se mnou tamhle do hospody a já ti přičaruju červený víno, bílý víno, šery, muškát, malvaz a hipokras, co jen hrdlo ráčí. A nezaplatíme ani penny, to si piš.

DICK Skvělý! Jde se do hospody. Mám žízeň, že bych se o ni moh opřít.

ROBIN Tak jdem, Hejbni kostrou!

Odejdou.

Scéna 7.

Vystoupí Faust ve své pracovně a Mefistofeles.

FAUST Když pohlížím na nebe, kaju se

a proklínám tě, Mefistofele.

Připravil jsi mě o nebeské slasti.

MEFISTOFELES Poděkuj sobě, můžeš za to sám.

Myslíš, že nebe je tak báječné?

Podle mě, Fauste, není z poloviny
tak krásné jak ty nebo jiný člověk.

FAUST A důkaz?

MEFISTOFELES Nebe bylo stvořeno
pro člověka, ne člověk pro nebe.

FAUST Když pro člověka, tak i pro mě, ne?

Zřeknu se magie, budu se kát.

Vystoupí Dobrý anděl a Zlý anděl.

DOBRÝ ANDĚL Kaj se, Fauste, a Bůh se slituje.

ZLÝ ANDĚL Jsi duch a s tím Bůh slitování nemá.

FAUST Kdo mi to našeptává, že jsem duch?

I nad ďáblem se Bůh slitovat může.

A slituje se, když se budu kát.

ZLÝ ANDĚL Faust se už na pokání nezmůže.

Odejdou andělé.

FAUST Srdce mi ztvrdlo, nemohu se kát.

Při slovech „spása“, „víra“, nebo „nebe“

mi v uších duní hrůzná ozvěna:

„Fauste, jsi zatracen!“ Pak se mi zjeví

oprátky, meče, otrávené dýky

a střelné zbraně, jimiž se mám zabít.

Už dávno bych se zabil, kdyby rozkoš

nezvítězila nad beznadějí.

Nezpíval slepý Homér na mé přání

o Paridově lásce k Oioně?

Nezahrál pro mě mocný Amfon,

jenž hudbou okouznil i hradby Théb,

na harfu spolu s Mefistofelem?

Proč se mám zabíjet, proč zoufat?

Rozhodl jsem se. Nebudu se kát.

Pojď, Mefistofele, proberem znovu

tajemství božské astrologie.

Řekni, je nad měsícem mnoho sfér?

Jsou nebeská tělesa kulatá

jak naše zem, jež je jejich středem?

MEFISTOFELES Sféry se skládají jedna v druhou,

podobně jako čtyři živly, Fauste.

Točí se všechny kolem jedné osy

a jejich konce tvoří póly světa.

Jupiter, Saturn, Mars se liší jmény,

neboť se pohybují ve svých sférách.

FAUST Ve stejném čase a ve stejném směru?

MEFISTOFELES Od východu na západ se všechny pohybují čtyřicet hodin kolem pólů světa, ale liší se v pohybu kolem pólů zvěrokruhu.

FAUST Tak snadné otázky by zvládl i Wagner.

Mefistofeles však by měl znát víc.

O dvojím pohybu planet ví každý.

Ten první určuje trvání dne.

Druhý je různý: Saturn oběhne

za třicet let, Jupiter za dvanáct,

Mars za čtyři, Slunce, Venuše, Merkur

za rok, Měsíc za osmadvacet dní –

tohle ví každý začátečník. Řekni,

má každá sféra svého anděla či ducha?

MEFISTOFELES Ano.

FAUST A kolik máme těch nebeských sfér?

MEFISTOFELES Devět: sedm planet, nebeská klenba

a nebe nejvyšší.

FAUST Teď odpověz na tuhle otázku: proč se všechny konjunkce, opozice, aspekty a zatmění nedějí ve stejnou dobu? Proč v některých letech je jich víc, v jiných míň?

MEFISTOFELES Per inaequalem motum, respectu totius. Protože planety se pohybují relativně různou rychlostí.

FAUST Odpověď, jak má být. Kdo stvořil svět?

MEFISTOFELES To ti neřeknu.

FAUST Moc prosím, Mefistofele.

MEFISTOFELES To po mně nechtěj. Neřeknu ti to.

FAUST Nezavázal ses, že mi povíš všechno, lotře?

MEFISTOFELES Tím poškodil bych naše království.

Jsi zatracen. Tak myslí na peklo.

FAUST Na Boha myslím, neboť stvořil svět.

MEFISTOFELES Tohle si pamatuj!

Odejde.

FAUST Do pekla s tebou, ty prokletý duchu!

To ty jsi ztratil Faustovu duši.

Vystoupí dva andělé.

Není už příliš pozdě?

ZLÝ ANDĚL Je pozdě.

DOBRÝ ANDĚL Nikdy není pozdě, když se budeš kát.

ZLÝ ANDĚL Kaj se a ďáblové tě roztrhají.

DOBRÝ ANDĚL Kaj se, a ani se tě nedotknou.

Odejdou andělé.

FAUST Kriste, můj spasiteli! Pomož mi

zachránit duši nešťastného Fausta!

Vystoupí Lucifer, Belzezub a Mefistofeles.

LUCIFER Kristus tě nespasí. Je spravedlivý.

Jedině já mám nárok na tvou duši.

FAUST Kdo jsi, že vypadáš tak příšerně?

LUCIFER Jsem Lucifer.

Můj společník je se mnou kníže pekla.

FAUST Oni si přišli pro tvou duši, Fauste.

BELZEZUB Jdeme ti říct, jak moc nám ubližuješ.

LUCIFER Dovoláváš se Krista. Porušil jsi slib.

BELZEZUB Nemysli na Boha.

LUCIFER   Na ďábla myslí.

BELZEZUB A jeho ďáblici.

FAUST Promiňte, polepším se. Nikdy už

nevzhlednu k nebi, nebudu se modlit

k Bohu a jeho jméno nezmíním,

zabíjet budu jeho služebníky

a pálit bible, bořit kostely.

LUCIFER Tím dokážeš nám svoji oddanost

a my tě za to štědře odměníme.

BELZEZUB Přišli jsme z pekla, Fauste, abychom ti předvedli nějakou zábavu. Posad' se a sedm smrtelných hříchů se ti zjeví ve své pravé podobě.

FAUST To se mi bude líbit stejně jako Adamovi ráj v první den stvoření.

LUCIFER Nemluv o ráji ani o stvoření, a radši se dívej. Mefistofele, přived' je.

Vystoupí sedm smrtelných hříchů (a pištec).

BELZEZUB Ptej se jich, Fauste, na jejich jména a původ.

FAUST To udělám, a hned. Mluv první, kdo jsi?

PÝCHA Jsem Pýcha. K žádným rodičům se nehlásím. Jsem jako Ovidiova blecha. Vetru se kamkoli na těle dívky. Někdy se usadím na jejím čele jako paruka. Pak jako náhrdelník jí visím na krku. Jako vějíř

líbám její rty. A když se proměním ve vyšivanou spodničku, vlezu si, kam chci. Ale fuj! Jak to tady smrdí! Neřeknu už ani slovo, když okamžitě nenavoníte zem a neprostrčete na ni vzácný gobelín.

FAUST Jsi pyšná, Pýcho, to se musí nechat. A co jsi ty?

CHAMTIVOST Jsem Chamtivost. Zrodila jsem se v koženém měšci starého lakomce. Být po mém, proměnila bych tenhle dům a vás všechny ve zlato a zamkla vás do své truhlice, zlatíčka moje.

FAUST A kdo jsi ty?

ZÁVIST Jsem závist, dcera kominíka a prodavačky ústřic. Číst neumím a dala bych spálit všechny knihy. Když vidím jiné jíst, hned z toho hubnu. Kéž by celé lidstvo zašlo na hladomor a já tu žila sama! To byste koukali, jak pěkně bych hned ztloustla! Proč sedíte, když já stojím?

FAUST Pryč s tebou, potvoro jedna závistivá! Kdo jsi ty?

ZLOBA Jsem Zloba. Rodiče nemám. Vyskočila jsem ze lví tlamy, když jsem byla sotva půl hodiny na světě. Od té doby běhám po světě s rapíry v pouzdře, a když se nemohu s nikým bít, bodám sama do sebe. Zrodila jsem v pekle a, kdo ví, někdo z vás může být mým otcem.

FAUST A co ty?

OBŽERSTVÍ Já jsem Obžerství. Rodiče mi umřeli a odkázali mi jen pár pencí, které mi sotva stačí na třicet jídel denně a k tomu deset přesnídávek. Jak z toho já mám žít? Mám královský rodokmen. Moje matka byla dobře vyuzená šunka, otec pořádný sud vína. Za kmotry mi byli Petr Uzenáč a Martin Hovězí. Moje kmotra byla veselá ženská, dobře známá ve městech i na venkově. Říkali jí Markéta Výčepnice. Můj původ znáš, Fauste. Pozveš mě na večeři?

FAUST Ne, radši tě dám pověsit. Vyjedlo bys mi celou spížírnu.

OBŽERSTVÍ Ať tě ďábel zadává!

FAUST Zadav se sám, ty nenažranče. A co jsi ty?

LENOST Já jsem Lenost. Zrodila jsem se na prosluněném břehu, kde se od té doby povaluju. Ublížils mi, když jsi mě sem přivolal. Ať mě Obžerství a Chlípnost odnesou zpátky. Už ze mě nedostaneš ani slovo.

FAUST Sedmá a poslední jsi ty. Tak mluv, děvenko.

CHLÍPNOST Spíš děvko, měls říct. Pořádné maso mám radši než vysušenou tresku. Mé jméno je Chlípnost.

LUCIFER A teď zpátky do pekla! Bude to? *(Pištcí)* Zapískej jim k tomu.

Odejde sedm smrtelných hříchů (a pištec).

FAUST Nádherná scénka, radost pohledět.

LUCIFER V pekle je na všechno radost pohledět, Fauste.

FAUST Kdybych jen mohl navštívit peklo a v pořádku se z něj zase vrátit, byl bych velice šťasten.

LUCIFER Zařídím to a o půlnoci si pro tebe pošlu.

Mezitím dobře přečti tuhle knihu.

Naučíš se z ní měnit podobu.

FAUST Dík, mocný Lucifere.

LUCIFER Nashledanou, Fauste.

FAUST Nashledanou, velký Lucifere. Mefistofele, pojď.

Odejdou.

Scéna 8.

Vystoupí Chór.

CHÓR Učený Faust, hnán snahou

objevit taje astronomie,

vepsané do knihy Jovova nebe,

vystoupil na sám vrchol Olympu.

Ted' sedí ve voze planoucím zlatem,

taženým silou zapřažených draků,

a zkoumá oblaka a planety,

fáze a pásma, také obratníky,

od pólu k pólu létá, obletí

měsíc, celým vesmírem putuje,

až do prostoru nejvyššího nebe.

Od východu na západ ho nesou draci

a za osm dní se navrací zpět domů.

Sotva si doma trochu odpočine

po namáhavých toulkách vesmírem,

zvídavá touha znovu ven ho žene.

Na hřbetu draka ostrými křídly
teď prořezává řídký vzduch a zkoumá
kosmografii, přeměřuje břehy
oceánů a celé panství země.
A teď se, tuším, právě blíží k Římu,
papeže navštíví a jeho dvůr,
kde chystají se všichni slavit jen –
svatého Petra – dnes je jeho den.

Odejde.

Vystoupí Faust a Mefistofeles.

FAUST Právě jsme, milý Mefistofele,
minuli majestátní město Trevír,
co dobře chráněné je horami,
hradbami z křemene a příkopy,
takže je nikdo jen tak nedobude.
Nad Francií jsme potom letěli,
viděli soutok Mohanu a Rýna,
na jehož březích roste vinná réva,
Kampanii, potom Neapol –
ty domy, co nám krásou braly dech,
ty ulice dlážděné cihlami,
co dělí ji na čtyři stejné části,
ta zlatá hrobka Vergilia Mara,
ten tunel dlouhý míli, který on
prý za jednu noc do skal vysekal!
I Benátky jsme potom viděli,
chrám Svatého Marka i zvonici,

co vzpíná se až skoro ke hvězdám.

Tak takhle doposud Faust trávil čas.

Kam jsme to ale dorazili teď?

Přivedls mě, jak jsem ti přikázal

do Říma? Jsme už uvnitř jeho hradeb?

MEFISTOFELES Jsme, Fauste, jsme, důkazem čehož budiž

papežův palác. Vidíš jak je velký?

Protože nejsme obyčejní hosté,

ubytujem se v jeho komnatách.

FAUST Snad Jeho Svatost nás tu uvítá.

MEFISTOFELES To máš fuk. Jeho zvěřinu jíst budem.

Abys moh, Fauste, lépe pochopit,

jak velkou slast Řím nabízí tvým očím,

věz, že stojí na sedmi pahorcích,

jež podpírají jeho základy.

Uprostřed klikatí se Tibera

a dělí město na dvě stejné části.

Nad ní se sklání čtyři vznosné mosty,

díky jimž do Říma je snadný přístup.

Nad mostem zvaném Ponte Angelo

se tyčí dobře opevněný hrad,

za jehož zdmi bys našel tolik děl

velkého kalibru a litých z bronzu,

kolik dnů čítá jeden celý rok.

Krom městských bran je tam i obelisk,

který si Caesar přivez z Egypta.

FAUST Při královstvích, v nichž vládne zákon pekla,

při temných řekách Styx a Acheron
i při hořících vodách Flegethonu,
já přísahám, že toužím vidět Řím,
všechny ty jeho slavné památky,
ulice, domy, zkrátka celé město.

Tak pojď, jdeme na to.

MEFISTOFELES Já vím, jak rád bys viděl papeže
a zúčastnil se dne svatého Petra,
který si Řím a celá Itálie
připomene s velkolepou pompou
na počest papežova vítězství.

FAUST Děláš mi radost, Mefistofele:
dokud jsem tady na zemi, chci poznat
všechno, co může potěšit mé srdce.
Svých čtyřadvacet let svobody
chci strávit v rozkoších a radovánkách.

Faustovo jméno, po celá ta léta
proslulé bude v každém koutu světa.

MEFISTOFELES Tos řekl dobře. Víím, že potěším tě,
když tvoje přání splním okamžitě.

FAUST Tak poslyš, milý Mefistofele:
mám jedno přání, splníš mi je, vid?
Ty dobře víš, že během osmi dnů,
jsme viděli tvář nebe, země, pekla.
Tak vysoko nás draci vynesli,
že celá Země odtamtud se zdála
menší než moje ruka. Království

světa z té dálky viděli jsme spolu:

to divadlo nás oba pobavilo.

Kéž malá role mi v něm přána jest,

ať pyšný papež ví, s kým má tu čest.

MFISTOFELES Splním tvé přání, Fauste, dříve však

ať jejich slavnost potěší nám zrak.

Pak vymyslíme, co si budeš přát.

Tvým kouzlem rozzlobíme papeže,

nadutou pompu oslav zesměšníme,

z opatů, mnichů bláznů naděláme

a z tiáry zas trapný tyátr,

pak mnichy budem mlátit růžencem,

kardinálům přiděláme rohy,

s dalšími kousky, které vymyslíš,

ti milerád, můj Fauste, poradím.

Dneska tě bude obdivovat Řím!

Vystoupí kardinálové a biskupové s berlami a znaky svatého úřadu. Mniši zpívají v procesí.

Pak vystoupí Papež s Raymondem, králem uherským, a vzdoropapežem Brunem spoutaným v řetězech.

PAPEŽ Stoličku pod nohy, prosím.

RAYMOND Bruno, seňni se,

ať po tvých zádech Jeho Svatost může

vystoupit vzhůru na papežský trůn.

BRUNO Papežský úřad je můj, ty pyšný d'áble.

Skláním se před svatým Petrem, ne před tebou.

(Pokleká před trůnem)

PAPEŽ Před Petrem a přede mnou budeš ležet,

skloníš se před papežským majestátem.

Zatrubte trubky, trubte ze všech sil,

že pravý papež na trůn vystoupil.

Za zvuků trubek vystupuje Papež na papežský trůn a usedne na něm.

Podobně jako Bůh vždy dlouho váhá,

než železnou rukou ztrestá viníky,

tak naše dlouho spící msta se chystá

smrtící úder dát tvým intrikám.

(Ke kardinálovi z Francie a kardinálovi z Padovy)

Ke svaté konzistoři jděte oba

a ve statutech zjistěte, co čeká

v souladu se svatým Koncilem trentským

a dekrety Svatého synodu

toho, kdo svévolně, bez řádné volby,

se zmocní papežského úřadu.

Co nejdřív se k nám vraťte s odpovědí.

PRVNÍ KARDINÁL Jdeme hned, Vaše Svatosti.

Odejdou oba kardinálové.

PAPEŽ *(Ke králi uherskému)* Vaše Výsosti –

FAUST *(Stranou)* Běž rychle, milý Mefistofele,

jdi za kardinály do konzistoře.

Až budou číst v těch pověřčivých knihách,

takovou ospalost v nich vyvolej,

že usnou, jak když do vody je hodí.

Já s tebou potom v jejich podobě

budeme jednat s papežem, co vzepřel se

se císaři, a proti jeho vůli

osvobodíme zajatého Bruna

a dopravíme hoho zpět do Němec.

MEFISTOFELES Už běžím, Fauste.

FAUST Dobrá každá vteřina.

Papež mě prokleje, že šel jsem do Říma.

Odejdou Faust a Mefistofeles.

BRUNO (*Papežovi*) Dovolávám se práva, Adriane.

Císař mě přece zvolil papežem.

PAPEŽ Císaře svrhne za jeho čin,

proklet buď každý, kdo ho uznává.

Tebe i jeho dám pak do klatby,

z církve vás oba navždy vykáži

a ze společenství všech zbožných lidí.

Příliš nám zpychl v tom svém úřadu,

pozvedl hlavu někam nad oblaka,

vyvyšuje se nad církve jak věž.

My srazíme tu drzou povýšenost.

Náš předchůdce v úřadě Alexander

zatrhl tipec císařovi z Němec

a dodal k tomu tato zlatá slova:

„Petrovi dědici zašlápnout mají

císaře jako jedovatou zmiji,

jako lva nebo draka, nebojácně

zavrhnout mají toho baziliška.“

Tak i my potlačíme rozkolníka,

právoplatnou apoštolskou mocí

ho svrhne z jeho papežského stolce.

BRUNO Julius odpřisáhl Zikmundovi,
že on a každý další papež po něm
uznají císaře za svého pána.

PAPEŽ Julius zneužil církevní právo
a žádný jeho výnos nemá platnost.

Moc na zemi patří jen papežům.

Ať chcem či nechcem, jsme neomylní.

Stříbrný pás a sedm zlatých klíčů
se sedmi pečetěmi, pohleď tady,
jsou symboly naší nebeské moci
svazovat, rozvazovat, soudit, trestat,
pečetít, odpečetít jak jen chceme.

On, ty a celý svět se před námi
skloníte, jinak na vás padne kletba
hrůznější nežli muka pekelná.

Vystoupí Faust a Mefistofeles převlečení za kardinály.

MEFISTOFELES Že nám to sluší? Paráda, co, Fauste?

FAUST Tak kardinální fešáci jak my
Svatému otci ještě nesloužili.

Pojďme a pozdravme ho radši hned,
dokud ti naši kolegové spí.

RAYMOND Kardinálové se už vrátili.

PAPEŽ Vítejte, pánové, a řekněte,
jak Svatý koncil rozhodl náš spor
s Brunem a císařem ohledně jejich
spiknutí proti naší důstojnosti?

FAUST Patrone nejsvětější římské církve,

jednomyslným hlasem prelátů

a kněží svatý sněm rozhodl takto:

Bruno i císař německý jsou zpupní

kacíři, podlí, drzí rozkolníci,

narušitelé církevního míru.

Protože Bruno pouze z vlastní vůle,

aniž byl nucen německými páiry,

papežskou tiáru chtěl uzurpovat

odstranit vás a získat svatý stolec,

rozhodl synod podle zákona,

že coby kacíř bude odsouzen

ke smrti upálením na hranici.

PAPEŽ To stačí. Zatkněte ho okamžitě,

odvedte na hrad k Ponte Angelo

a zavřete ho v nejpevnější věži.

Na zasedání konzistoře zítra

se všemi kardinály rozhodneme

o jeho životě či smrti.

A tuhle tiáru teď odneste

a uložte ji u nás v kostele.

Je třeba spěchat, páni kardinálové.

Máte mé apoštolské požehnání.

MEFISTOFELES Požehnat ďáblovi? To jsou mi věci!

FAUST Rychle pryč, milý Mefistofele.

Však kardinály ještě potrápíme.

Odejdou Faust, Mefistofeles (a Bruno).

PAPEŽ Jděte a prostřete hned na hostinu,

ať oslavíme slavný Petrův den
a se Zikmundem, králem uherským,
na naše vítězství si připijem.

Odejdou.

Scéna 9.

Přinesou hodovní stůl. Vystoupí Faust a Mefistofeles ve své vlastní podobě.

MEFISTOFELES A teď nás čeká trocha legrace:

Ospalí kardinálové už jdou
odsoudit Bruna, který odsud pádí
na statném oři rychlejším než šíp
a přes Alpy míří do Německa
pozdravit ubohého císaře.

FAUST Papež dnes zpraží ty své kardinály,
že Bruna mu tak pěkně pohlídali.

Faust chtěl by z toho taky něco mít
a jejich hloupostí se pobavit.

Tak očaruj mě, Mefistofele,
ať pro všechny jsem neviditelný.

Chci trochu řídit nikým neviděn.

MEFISTOFELES Tak se staň, Fauste. Teď poklekni, prosím.

Na tvou hlavu ruku dám,

průhledným tě udělám.

Ty si vezmi tenhle pás,

já kouzelnou hůlku zas:

planet sedm k službám ti je,

Fúrie a jejich zmije,

Bůh podsvětí, modré světlo,

Hekaté i černé peklo

kouzlem svým až obkrouží tě,

lidské oko nespatří tě.

Ta jejich svatost jim teď nepomůže.

Dělej, co chceš, a nebudou tě vidět.

FAUST Budete koukat, mniši, marná sláva:

Faust vám teď hlavy zbarví do krvava.

MEFISTOFELES Dost, Fauste. Kardinálové už jdou.

Fanfáry.

Vystoupí Papež, Raymond, uherský král, arcibiskup z Remeše, mniši a kardinálové s knihou.

PAPEŽ Vítejte, pánové a posadte se.

Vezměte místo, Výsosti. Mniši se

postarají, ať je vše, jak má být,

a naše oslavy jsou důstojné.

PRVNÍ KARDINÁL Chtěl byste nejdřív slyšet, Svatý Otče,

jak rozhodl se náš ctihodný sněm

ohledně císaře a toho Bruna?

PAPEŽ K čemu ta otázka? Neřekl jsem,

že hned zítra zasedne konzistoř

a rozhodne o jeho potrestání?

Sdělili jste nám výrok koncilu,

že zatvrzelý císař i ten Bruno

jsou kacíři a zpupní rozkolníci.

Tak k čemu mi má být ta vaše kniha?

PRVNÍ KARDINÁL O tom všem nic nevíme, Svatý Otče.

RAYMOND Nepopírejte to. Všichni jsme svědci,

že Bruno byl zatčen a uvězněn

a jeho tiára je v kostele.

OBA KARDINÁLOVÉ Při svatém Pavlu, my je neviděli.

PAPEŽ Při svatém Petru zemřete, když je

nepřivedete okamžitě sem.

Do vězení a nasadte jim pouta!

Preláti zrádní, za tu proradnost

pekelná muka pro vás nejsou dost.

(Zřízenci odvedou oba kardinály)

FAUST Já na hostinu velkou chuť jsem dostal:

ať papež pozná veselého hosta!

PAPEŽ Přisedněte k nám, arcibiskupe.

ARCIBISKUP Dík, Vaše Svatosti.

FAUST Pusťte se do jídla a zadavte se!

PAPEŽ Čí hlas to mluvil? *(K mnichům)* Ví to někdo z vás?

MNICH Nikdo tu není, Vaše Svatosti.

PAPEŽ *(Králi uherskému)* Začněte, Výsosti. Ty lahůdky

mi ráčil darovat milánský biskup.

(Nabízí pokrm na míse)

FAUST Děkuju, pane.

(Vyškubne mu mísu)

PAPEŽ Kam zmizela ta mísa? Ví to, někdo?

Proč mlčíte, lotři? –

A tuhle lahůdku mi poslal jeden

kardinál z Francie, Milosti.

(Nabízí mísu)

FAUST Šup sem s ní taky!

(Popadne mísu)

PAPEŽ Což obsluhují mě dnes kacíři?

Takovou nepřístojnost nestrpím!

Přineste víno!

FAUST Že prosím. Faustovi už vyschlo v krku.

PAPEŽ *(Králi uherskému)* Na vaše zdraví, Výsosti.

FAUST Na zdraví

(Sebere skleničku a vypije ji)

PAPEŽ Víno mi taky někdo sebral. *(Obsluhujícím mnichům)* Jděte,

a najděte mi toho padoucha, vy tupci,

nebo vám přísahám, že zemřete. –

Prosím vás o strpení, pánové.

Hostina se nám jaksi vymkla z rukou.

ARCIBISKUP Myslím si, Vaše Svatosti, že je to

nějaký duch, co přišel z očištěnce.

Vyprosit si chce od vás odpuštění.

PAPEŽ Možná.

Ať kněží začnou zpívat žalozpěv

a ztiší toho běsnícího ducha. –

Tak ještě jednou, dobrou chuť, můj pane.

Papež se pokřičuje.

FAUST No to snad ne?

Chceš každé sousto okořenit křížem?

To víckrát nedělej, radím ti dobře.

Papež se znovu pokřičuje

Podruhé. Potřetí to nezkoušej,

Varuju tě.

Papež se znovu pokřizuje.

Tak dobře, máš to mít

Faust dá Papeži pohlavek.

PAPEŽ Chtějí mě zabít, pomoc, pánové!

Vyneste mé tělo někam pryč, rychle!

Buď proklet ten, kdo tohle udělal.

Odejde Papež s doprovodem.

MEFISTOFELES Co teď chceš dělat, Fauste. Proklej tě

zvonem a knihou a svící, dej na mě.

FAUST Zvon, kniha, svíce – svíce, kniha, zvon.

Popředu, pozpátku, já, ty, nebo on?

Vystoupí mniši, každý z nich má zvonec, knihu a svíci. Zpívají žalozpěv.

PRVNÍ MNICH Zbožně do toho, půl je hotovo, bratři.

Zpívají.

Proklet budiž ten, kdo vzal Jeho Svatosti maso ze stolu.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo dal Jeho Svatosti pohlavek.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo praštil do hlavy bratra Sandela.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo ruší náš svatý žalozpěv.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo vzal Jeho Svatosti víno.

Maledicat Dominus!

Et omnes sancti! Amen.

(Faust a Mefiostofeles) bijí mnichy, rozhazují mezi ně rachejtle a odejdou.

Scéna 10. Vystoupí Robin a Dick s pohárem.

DICK Jestlipak, šéfe, ten tvůj ďábel dokáže nějak hezky zdůvodnit, proč jsme museli zprivatizovat tady ten pohár? Ten poskok vinařskej po nás jde a je už hodně blízko.

ROBIN Nevadí, jen ať přijde. Jestli po nás jde, začaruju ho tak, že nebude vědět, čím je, to si piš. Ukaž mi ten pohár.

Vystoupí Vinař.

DICK Tady ho máme. Teď se ukáže, co umíš, šéfe. Teď nebo nikdy.

VINAŘ Tak tady jste? Konečně vás mám. Kumpáni jste, radost pohledět. Kde je ten pohár, co jste ho ukradli ve vinárně.

ROBIN My, a ukrást pohár? Pozor na jazyk, pane. Vypadáme snad na zloděje, nebo co?

VINAŘ Nesnažte se to zatloukat. Víím, že ho máte. Prohledám vás.

ROBIN Tak hledejte. A dejte si záležet. *(Stranou k Dickovi)* Vem ten pohár k sobě, rychle!

(K Vinařovi) Hledejte, pane, hledejte. A dejte si záležet!

(Vinař ho pohledává)

VINAŘ *(Dickovi)* Pojd' sem, chlape. Prohledám tě taky.

DICK Jak je ctěná libost, do toho. *(Stranou k Robinovi)* Vem si pohár k sobě, šéfe. *(Stranou k Vinařovi)* Nemám se čeho bát, jen do toho. My, a krást? Za koho nás máte?

(Vinař ho prohledává)

VINAŘ Vaše drzost vám nepomůže. Já víím, že ten pohár máte. Jeden, nebo druhěj.

ROBIN Omyl, pane. Ani jeden, ani druhěj.

VINAŘ Mor na vás. Ukradli jste ho, mizerové! Koukejte ho vrátit!

ROBIN Až na svatýho Dyndy. Udělej kolem mě kruh, Dicku, stoupni si za mě a nehýbej se. *(K Vinařovi)* Svůj pohár dostanete, pane. Neříkej nic, Dicku. O per se, o. Demogorgon, Belcher, Mefistofeles!

Vystoupí Mefistofeles.

MEFISTOFELES Vládcové mocní pekelného světa,

proč musím sloužit kouzlu těchhle blbců?

Až z Cařihradu musím vážit cestu

jen pro radost dvou omezených trotlů.

(Uteče Vinař)

DICK Dlouhá cesta, pane. Vemte si od nás kejtu skopovýho a šesťák za tu námahu. Honem leťte zpátky.

DICK Moc se omlouváme, pane. Přivolali jsme vás jen tak z legrace.

MEFISTOFELES Potrestám vaši duchaprázdnou drzost.

(Dickovi) Že hloupý byl a pitomý tvůj čin,

v pitomou opici tě proměním.

DICK Opičí obličej, jak skvělé! A já s ním budu chodit po poutích a budu se s ním opičít.

MEFISTOFELES A tak se staň. Tebe proměním v psa a budeš ho nosit na zádech. Zmizte oba!

ROBIN Hlavně, že nebudu ve psí. Děvečkám do kuchyně budu dolézat a vylizovat jim hrnce. Pojd', Dicku, jdeme!

(Odejdou oba klauni)

MEFISTOFELES Plameny věčně planoucího pekla

na křídlech rychle odnesou mě zpátky

za Faustem na dvůr velikého Turka.

Odejde.

Scéna 11.

Vystoupí Chór.

CHÓR Když Faust se s potěšením nabažil

královských dvorů a dalších krás světa,

zanechal cest a spěchal zpátky domů,

kde všichni přátelé a kolegové,

dřív truchlíci pro jeho nepřítomnost,

mu blahopřáli, že se šťastně vrátil.

Když vyprávěl, co všechno prozkoumal

na těch svých cestách po světě i vzduchem,

kladli mu otázky z astrologie,

a Faust jim odpovídal učeně

a obratně tak, že žasli obdivem.

Tak po světě se šíří jeho sláva,

že i sám velký císař Karel Pátý

ho právě hostí ve svém paláci

a přítomen je celý jeho dvůr.

Jak prokázal tam svoji učenost,

vám neřeknu – to sami uvidíte.

Odejde.

Vystoupí Martino a Frederick

MARTINO Vážení pánové!

Do audienční síně pospěšte!

Dohlédni na to, milý Fredericku.

Veličenstvo tam bude každou chvíli.

Jdi, zkontroluj, zda trůn je připraven.

FREDERICK Kde však je Bruno, náš zvolený papež?

Fúrie nám ho doručily z Říma.

Nebude doprovázet císaře?

MARTINO Bude. A přijde s ním učený Faust,

německý mág a pýcha Wittenberku.

Div světa je ta jeho magie.

Zamýšlí dneska předvést císaři

velkolepý rod jeho chrabrých předků

a ukáže též Jeho Veličenstvu

královskou tvář a válečnický um

Alexandra i jeho krasavici.

FREDERICK A Benvolio?

MARTINO Zcela jistě spí.

Tak velkodušně včera rýnským vínem

připíjel na zdraví papeže Bruna,

že celý den se válí v posteli.

FREDERICK Okno má, lenoch, ale otevřené.

MARTINO Zavolám ho. Hej, Benvolio!

Nahoře v okně vystoupí Benvolio, na hlavě má noční čepec a rychle si zapíná košili.

BENVOLIO Děláte povyk, jako by se čerti ženili!

MARTINO Mluv tiše, nebo tě čert uslyší.

Ke dvoru právě přijel doktor Faust

a jemu v patách tisíc fúrií,

jež udělají, co si bude přát.

BENVOLIO A co má být?

MARTINO Jen vylez z pelechu a uvidíš

Fausta, jak papeži a císaři

předvádí kousky tak zázračné,

že v Německu se jen tak nevidí.

BENVOLIO A nemá papež už těch kouzel dost?

Na zádech nám ho doručil sám ďábel.

Jestli ho papež tolik miluje,

mohl by se s ním vrátit do Říma.

FREDEREICK Nechceš se na to podívat?

BENVOLIO Ne, nechci.

MARTINO Budeš se nato radši dívat z okna?

BENVOLIO Ano, když ale přitom neusnu.

MARTINO Císař se blíží. Zvědavostí hoří

vidět ty divy, které Faust mu stvoří.

BENVOLIO Vy jděte za císařem. Já se tady budu dívat z okna. Když se někdo v noci opije, ráno mu ďábel neublíží, říká se. Jestli je to pravda, mám v hlavě větší kouzlo než ďábel nebo kouzelník.

(Odejdou Frederick a Martino)

Scéna 12.

Fanfáry.

Vystoupí Císař Karel Pátý, Vévoda Saský, Faust, Mefistofeles, Frederick, Martino a družina

(Martino se dívá z okna).

CÍSAŘ Zázraku lidstva, trojučený Fauste,

proslulý mágu, vítěj na náš dvůr.

Žes osvobodil Bruna od jeho

i našich zapřísáhlých nepřátel,

ti propůjčuje ještě větší kouzlo,

než kdybys mocí černé magie

celému světu mohl poroučet.

Císařskou přízeň slibuji ti navždy.

Když Bruno, kterého jsi vykoupil,

si v míru udrží svou tiáru

a bude sedět na Petrově stolci,

staneš se slavným v celé Itálii

a císař německý tě bude ctít.

FAUST Ta vlídná slova, Vaše Veličenstvo,

přimějí Fausta, aby oddaně

a s láskou sloužil císaři a život

položil svatému Brunovi k nohám.

Na důkaz čehož, budete-li chtít,

jsem připraven svým uměním

vyvolat kouzla, která proniknou

černými branami horoucích pekel,

vyženou z jeskyň vzpurné fúrie

a udělat všechno, co přikážete.

BENVOLIO Příšerná řeč! Navíc mu nevěřím. Připomíná mi mága asi jako papež hokynáře.

CÍSAŘ Slíbils nám, Fauste, že nám předvedeš

slavného Alexandra Velikého

a jeho lásku v jejich podobě

a vznešeném majestátu, a my

pak budem obdivovat jejich skvělost.

FAUST Uvidíte je, Vaše Veličenstvo.

Mefistofele, běž,

za zvuků trubek předved' císaři

Alexandra a jeho krásnou lásku.

MEFISTOFELES Jistě, pane.

BENVOLIO Jestli ti vaši ďáblové, pane doktore, rychle neodejdou, hned vám tady usnu. Hanba mě fackuje, že jsem takový pitomec. Dívám se na ďáblova poručníka a pořád nic nevidím.

Odejde Mefistofeles.

FAUST (*Benvoliovi*) Něco ode mě ucítíš, když mé umění neselže. –

Prosím vás snažně, Vaše veličenstvo,

až se vám zjeví moji duchové

v podobě Alexandra s milenkou,

neptejte se jich na nic. Beze slova

je nechte přijít a zas odejít.

CÍSAŘ Jak si Faust přeje, jsem s tím srozuměn.

BENVOLIO Já taky. Jestli předvedeš Alexandra a jeho milenkou před císaře, budu já Akteon a proměním se v jelena.

FAUST Já budu Diana a pošlu ti parohy.

Fanfáry.

Zapomněl jste se, Vaše Veličenstvo.

Jsou to jen stíny, tělo nemají.

CÍSAŘ Promiň mi, Fauste. Pohled na slavného

dobývatele mě tak uchvátil,
že jsem ho málem objal jako bratra.

Protože s nimi ale nesmím mluvit,
stačilo by mně k úplnému štěstí,
tohle: když tato krásná dáma žila
na zemi, měla prý na šíji malé
mateřské znaménko či bradavičku.

Můžeš mi dokázat, že je to pravda?

FAUST Přistupte blíž a podívejte se.

CÍSAŘ Vidím je jasně, Fauste.

To znaménko má pro mě větší cenu,
než kdybych získal další království.

FAUST Pryč, zmizte!

Přízraky odejdou.

Vidíte, Výsosti, to zvláštní zvíře,
co tamhle z okna vystrkuje hlavu?

CÍSAŘ Báječný pohled! Hledte, vévodo,
na hlavě mladičkého Benvolia
vyrostlo rozvětvené paroží.

VÉVODA On usnul? Nebo nám umřel?

FAUST Usnul. Však o paroží se mu ani nesní.

CÍSAŘ Výborná zábava! Probudíme ho.

Hej, Benvolio!

BENVOLIO Mor na tebe! A nech mě chvílku spát.

CÍSAŘ Nedivím se, že se ti tak chce spát,
když máš tak těžkou hlavu.

VÉVODA Otevři oči, Benvolio, mluví k tobě císař.

BENVOLIO Císař? Kde? Sakra, co to mám s tou hlavou?

CÍSAŘ O O hlavu nejde, tu máš opevněnou.

Ale ty parohy!

FAUST (*K Benvoliiovi*) Oběsili vás na parozích, hrůza!

Tu hlavu schovte, projde-li vám oknem.

Nechtějte, aby se vám všichni smáli.

BENVOLIO Tohle je tvoje podlost, doktore?

FAUST To neříkejte, vašnosti. Ten doktor

neumí přece předvést před císaře

vládce a válečníka Alexandra.

Kdyby to dokázal, budete z toho

jelen, jak jste sám řekl, nebo ne?

Dovolíte-li, Vaše Veličenstvo,

přičaruji teď smečku chrtů, kteří

ho budou hnát, že nezachrání kůži

před jejich krvavými tesáky.

Belimot, Argiron, Asterot, ke mně!

BENVOLIO To ne, to ne! Přivolá na mě celou smečku ďáblů. Přimluvte se za mě, Veličenstvo. Kdo má vydržet ta strašná muka?

CÍSAŘ Můj milý pane doktore,

zbavte ho, prosím, tohoto paroží.

Už se sám, myslím, dostatečně kál.

FAUST Oplatil jsem mu ty jeho urážky, ale především jsem chtěl trochu pobavit vás, Vaše Veličenstvo. A to se stalo. Proto rád odstráním teď jeho parohy. – Mefistofele, vrať mu původní podobu. – (*K Benvoliiovi*) Vy příště mluvte o učencích jen dobře, pane.

BENVOLIO (*Stranou*) Dobře mluvit o tobě? Učenci smějí přidělovat parohy poctivým lidem, jako jsem já? Ztratil jsem důvěru k hladkým tvářím a nabíraným límcům. Když se mu nepomstím, promění mě příště v ústřici a budu pít jen slanou vodu.

CÍSAŘ Pojd', Fauste. Za své velké zásluhy,

a dokud císař bude naživu,
první muž budeš v našem velkém státě
a mocný císař ti zachová přízeň.

Odejdou všichni.

Scéna 13.

Vystoupí Benvolio, Martino, Frederick a vojáci.

MARTINO Ne, milý Benvolio. Nemysleme

už na to, jak se pomstít Faustovi.

BENVOLIO Nemáš mě rád, když tohle můžeš říct!

Tak velkou urážku mám ignorovat?

Vždyť každý slouha se mi vysmívá

a každý křupan dává k lepšímu,

jak z Benvolia stal se paroháč.

Kéž ve spánku nezavřu oči dřív,

než tímhle mečem skolím toho mága.

Jestli mi v tomhle chceš být nápomocen,

tas meč a měj se taky k činu.

Když ne, tak jdi. Mně umřít dáno jest –

Faustova smrt však napraví mi čest.

FREDERICK Zůstanu tady za všech okolností.

Zabiju Fausta, rád se toho zhostím.

BENVOLIO Běž tamhle k lesu, milý Fredericku,

a spolu se sluhy a vojáky

se skryjte do zálohy za stromy.

Faust je už blízko. Viděl jsem, jak klečí

a líbá ruku císařovi. Když se

s ním loučil, obtěžkán byl mnoha dary.

Jak bít se, vojáci, každý z vás ví:

vám kořist připadne, nám vítězství.

FREDERICK Teď za mnou, chlapci! Kdo skolí ho, ten

zlatem a láskou bude odměněn.

Odejde Frederick s vojáky.

BENVOLIO Hlavu mám lehčí o ty parohy,

však těžké srdce zlobou ve mně vře:

zklidní je jen hlava toho kejklíře.

MARTINO Jak nás chceš rozestavit, Benvolio?

BENVOLIO Zaútočíme na něj právě odsud.

Kéž by ten mrzký pekelník šel tudy!

Já zbavil bych se té své ostudy.

Vystoupí Frederick.

FREDERICK Skryjte se, honem! Faust jde směrem k nám

V magickém plášti kráčí sám ten mág.

Udeřte směle, je to darebák!

BENVOLIO Tys mi dal parohy a urazils mě tím,

já za to na revanš ti hlavu urazím .

Vystoupí Faust s falešnou hlavou.

MARTINO Jde sem.

BENVOLIO K té ráně důvody mám pádné,

do pekla duše, tělo k zemi padne.

(Udeří ho)

FAUST Au!

FREDERICK Pan doktor nám skučí?

BENVOLIO Ať uskučí se k smrti, Fredericku.

Tohle má jako lék a místo díků.

MARTINO Ať to má švih a hlava bude pryč.

(Švihne mečem a usekne Faustovi hlavu)

BENVOLIO Dábel je mrtev. Fúrie se smějí.

FREDERICK Ta tahle přísná tvář a strašný škleb

nahnaly hrůzu králi pekelníků,

že na rozkaz mu vyčaroval všechno?

MARTINO To tahle hlava poručila srdci

ponížit Benvolia před císařem?

BENVOLIO To je ta hlava, tělo leží vedle.

Odměna za jeho padoušství je to.

FREDERICK Jak ještě víc ho můžem zostudit?

Jak očernit víc jeho hnusné jméno?

BENVOLIO Jako trest za to, jak mi ukřivdil,

Přitluču obrovité parohy

na okno, v němž mě uvěznil.

Budou tam viset jako výstraha

a připomínka spravedlivé pomsty.

MARTINO Co uděláme s jeho vousem?

BENVOLIO Prodáme ho kominíkovi. Vydrží víc než deset březových košťat, dejte na mě.

FREDERICKA A co jeho oči?

BENVOLIO Vydlobnem je a použijem jako knoflíky. Zavřeme mu jimi hubu, aby se mu nenastyd jazyk.

MARTINO Skvělý nápad. To jsme ho ale pěkně rozebrali. A teď, pánové, zbývá jeho tělo.

(Faust vstane)

BENVOLIO A sakra, ten dábel nám vstal z mrtvých!

FREDERICK Vraťte mu hlavu, proboha!

FAUST Jen si ji nechte. Všechny vaše hlavy,

ruce i všechna vaše srdce si
ted' vezmu náhradou za ten váš čin.

Budu žít dvacet čtyři let. I kdyby
na cimpr campr jste mě rozsekali,
na jemný prášek rozdrtili kosti,
můj duch mi ve vteřině vrátí život
a navíc budu zase jako nový.

Ale proč řečmi zdržuju svou pomstu?

Asterot, Belimot, Mefisto, ke mně!

Vystoupí Mefistofeles a další ďáblové.

Na žhavých zádech povozte je trochu,
vyleťte s nimi vzhůru do nebe
a svrhněte je do horoucích pekel!
Celý svět uvidí ten jejich pád
a peklo potom ztrestá jejich zradu.

Ty, Belimote, vezmeš tady toho
a vyválíš ho ve špíně a blátě,
Asterot protáhne zas tady toho
trnitým křovím ze šípkových růží,
zatímco milý Mefistofeles
tady s tím vyletí na strmou skálu,
shodí ho z ní a rozdrtí mu kosti,
tak jako on chtěl rozcupovat mě.

Zadání máte, koukejte je splnit.

FREDERICK Slituj se, Fauste, životy nám zachraň!

FAUST Pryč s nimi!

FREDERICK S ďábly se asi vyjednávat nedá.

Odejdou ďáblové s Benvoliem a Frederickem..

Vystoupí vojáci, kteří číhali v záloze.

PRVNÍ VOJÁK Jdeme, páni, připravte se k boji.

Pospěšme na pomoc těm šlechticům.

Zaslechl jsem, jak mluví s tím zlým Faustem.

DRUHÝ VOJÁK Tady ho máme. Na něj! Zabijte ho!

FAUST Past je to? Připravít má mě o život?

Ukaž, co umíš, Fauste. Stát, vy lotři!

Stromy se, hleďte, pohnou na můj rozkaz,

postaví hradbu mezi vás a mně

a ochrání mě před tou vaší zradou.

Vy, podlí zrádci, nemůžete nic:

tohleto vojsko přichází vám vstříc.

Faust uhodí do dveří.

Vystoupí ďábel a tluče na buben, jiný ďábel za ním nese korouhev, za ním ozbrojenci a Mefistofeles s rachejtlemi a prskavkami. Vrhnou se na vojáky a zaženou je.

Scéna 14.

Vystoupí Benvolio, Frederick a Martino, hlavy a obličeje mají zkrvavené, jsou umazení od bláta, a na hlavě mají parohy.

MARTINO Benvolio, kde jsi?

BENVOLIO Tady. Fredericku, hej!

FREDERICK Pomoc mi, prosím. Kde je Martino?

MARTINO Tady jsem, tady.

Málem mě udusili ve špině.

Fúrie mě za paty protáhli blátem.

FREDERICK (*Martinovi*) Benvolio má zase parohy.

MARTINO Ta hrůza! Jak se cítíš, Benvolio?

BENVOLIO Zase mě budou štvát jak jelena?

MARTINO Neboj se nás. My nemáme moc tě zabít.

BENVOLIO Jste k nepoznání, milí přátelé.

Na hlavách máte parohy.

FREDERICK Máš pravdu.

Ty taky. Jen si sáhni na hlavu.

BENVOLIO Parohy! Zase!

MARTINO Jenom klid, Bene. Lítáme v tom všichni.

BENVOLIO Sám ďábel slouží tomu mágovi.

FREDERICK Těch našich urážek je pořád víc.

FREDERICK Jak máme, ptám se, skrýt tu ostudu?

BENVOLIO Kdybychom se mu chtěli zase pomstít,

přičaruje nám ještě oslí uši

a všichni se nám budu jenom smát.

MARTINO Co máme tedy dělat, Benvolio?

BENVOLIO Mám tady nedaleko lesa zámek.

Půjdem tam a budem žít v ústraní,

dokud nám čas zas nedá lidskou tvář.

Když v zářné slávě žít nám dáno není,

je lepší smrt než život v ponížení.

Když černá hanba zatměla nám den,

lepší je umřít, než žít ponížen.

Odejdou všichni.

Scéna 15.

Vystoupí Faust a koňský handlíř.

HANDLÍŘ Čtyřicet tolarů, milostpane.

FAUST Tak lacino dobrého koně nekoupíš, příteli. Ne že bych nutně musel prodat, ale přidej deset, a je tvůj. Moc ho chceš, to vidím.

HANDLÍŘ Čtyřicet tolarů, milostpane. Jsem chudej a v poslední době mám samý ztráty. Tahle koupě mě zas postaví na nohy.

FAUST Nebudu se s tebou handrkovat. Dej mi peníze. Ale dobře poslouchej: můžeš s ním skákat přes příkopy a živé ploty, šetřit ho nemusíš, ale v žádném případě, slyšíš, v žádném případě s ním nesmíš do vody.

HANDLÍŘ Nesmím do vody? To se nesmí ten kůň ani napít?

FAUST Napít se může. Ale nesmí do vody. Přes hory, přes doly ano, do vody ne. Řekni podkonímu, ať ti ho vydá. A pamatuj si, co jsem řekl.

HANDLÍŘ Spolehněte se, milostpane. Dnes je můj šťastnej den. Zas je ze mě člověk.

(Odejde)

FAUST Je z tebe odsouzenec na smrt, Fauste.

Tvá osudová chvíle se už blíží.

V zoufalství ztrácíš sebejistotu.

Nesmíš si to tak připouštět. Jdi spát.

Kristus na kříži volal zloděje.

Odpočiň si a zkonejši svou mysl.

Sedne si a chystá se ke spánku.

Vystoupí koňský handlíř celý mokrý.

HANDLÍŘ Pěknej podvodník je ten doktor! Vjel jsem s tím koněm do vody, protože jsem chtěl vědět, co za tím vězí. A najednou jsem neměl pod sebou koně, ale věchejt sena. Málem jsem se utopil. Vzburcuju ho, ať kouká navalit ty prachy zpátky. Hej, doktore, ty lotře prašivej! Probud' se, pane do a rač mi vrátit moje peníze, protože ten tvůj kůň se mi proměnil v seno. No tak, doktore!

Zatahá ho za nohu a utrne mi nohu.

Je se mnou amen. Co teď? Utrh jsem mu nohu!

FAUST Pomoc, vražda! Ten chlap mě zavraždil!

HANDLÍŘ Vražda, nevražda. Teď máš jen jednu nohu. Takže ti lehce uteču a tvou utrženou nohu hodím někam do škarpy.

FAUST Chyťte zloděje, chyťte ho! – Cha, Faust má zas svou nohu a ten handlíř zaplatil čtyřicet tolarů za věchýtek sena.

Vystoupí Wagner.

Tak jakpak, Wagnere, co je nového?

WAGNER Vévoda z Vanholtu velice touží po vaší společnosti, pane. Poslal vám doprovod na cestu.

FAUST Vévoda z Vanholtu je úctyhodný šlechtic. Před ním nesmím skrblit svým uměním. Jdeme!

Scéna 16.

Vystoupí Robin, Dick, Handlíř a Povozník.

POVOZNÍK Pojdte, sousedé. Tady dostanem nejlepší pivo v Evropě. – Hej, hospodská! – Kde máš děvky?

Vystoupí Hospodská.

HOSPODSKÁ Copak ti schází, broučku? Štamgasti, vidím. Vítejte u nás

ROBIN Hádej, Dicku, proč jsem zticha?

DICK Nemám zdání, kamaráde.

ROBIN Mám tady sekeru osmnác t pencí. Nech si to pro sebe. Možná na to už zapomněla.

HOSPODSKÁ Copak, copak? Proč tváříme se tak uzavřeně a držíme se stranou? Ale my se přece známe, ne?

ROBIN Jak jde život, paní hospodská? Mám u vás pořád otevřenej účet, doufám.

HOSPODSKÁ Až moc otevřenej. S placením dluhů zrovna nespěcháte.

DICK Ale pivo u vás dostanem?

HOSPODSKÁ To víte, že jo, milánkové. – *(Číšníkům)* Postarejte se o hosty tam vedle!

Odejde.

DICK Co budem dělat, než nám donese to pivo?

POVOZNÍK Mám pro vás kouzelnou historku. Znáte doktora Fausta?

HANDLÍŘ Mám důvod ho znát, ale na jméno mu přijít nemůžu. Taký tě očaroval?

POVOZNÍK Řeknu vám to popořádku. Když jsem tuhle jel do Wittenberku s nákladem sena, zastavil mě Faust a zeptal se mě, nač by přišlo tolik sena, kolik by dokázal sníst. V domnění, že ho sní velmi málo, jsem mu nabídl, že za tři halíře může sníst sena, kolik bude chtít. Dal mi tři halíře a pustil se do toho. Jedl a jedl, až snědl celý náklad, jako že jsem křesťan.

DICK Hrůza! Sníst náklad sena!

ROBIN Ale stát se to může. Slyšel jsem o jednom chlapíkovi, co snědl celý náklad polen.

HANDLÍŘ A teď se poslechněte, jakou všivárnu proved Faust mně. Chtěl jsem od něj včera koupit koně. Faust si za něj řekl čtyřicet tolarů a o slevě nechtěl ani slyšet. Věděl jsem, že je to kůň, který skáče přes živý ploty a přes příkopy, a ani mu to nepřijde. Tak jsem mu ty peníze dal. Faust mě ujišťoval, že na něm může jet den a noc bez odpočinku. „Ale nesmíš s ním nikdy do vody,“ povídá mi. Myslel jsem, že ten kůň dokáže ve vodě něco zvláštního, co mi Faust nechtěl prozradit. Takže jsem ho hnal do první velké řeky, která se mi naskytla. A víte, co se stalo? Uprostřed řeky se mi ten kůň rozpustil a pode mnou zbyl jen věchet sena.

ROBIN Úžasnej doktor!

HANDLÍŘ Ale poslechněte si, jak úžasně jsem se mu za to pomstil. Šel jsem za ním domů, on zrovna spal, tak jsem na něj hulákal, co to dalo, ale on se ne a ne probudit. Tak, jsem ho nakonec vzal za nohu, a tak dlouho za ni tahal, až jsem mu ji utrhl. Teď ji mám schovanou u sebe v hospodě.

DICK Takže doktor je teď jednonohej? Výborně. To má za to, že jeden z jeho čertů mi přidělal opičí ksicht.

POVOZNÍK Ještě pivo, hospodská!

ROBIN Pojdte tamhle do vedlejší místnosti, trochu ještě popijem, a pak vyhledáme Fausta.

Odejdou všichni.

Scéna 17.

Vystoupí Vévoda z Vanholtu, Vévodkyně z Vanholtu, Faust a Mefistofeles.

VÉVODA Děkujeme vám, pane doktore, za tu příjemnou podívanou. Ze vzduchu jste nám vykouzli zámek. Ani nevím, jak se mohu odvděčit za vaše velké zásluhy. Nic na světě by mě nepotěšilo víc. FAUST Největší odměnou mi je, můj pane, že moje představení Vaši Výsost potěšilo. Avšak vám, vzácná paní, se to možná nelíbilo. Proto si přejte, po čem nejvíc toužíte. Je-li taková věc na světě, bude vaše. Těhotné dámy prý mívají chuť na zvláštní laskominy.

VÉVODKYNĚ To je pravda, pane doktore. Využiji vaší velké laskavosti a řeknu vám, po čem právě nejvíc toužím. I kdyby bylo léto, a ne leden, nemohla bych si přát nic lepšího, než jsou zralé hrozny.

FAUST Maličkost, madam. Mefistofele, zaříd' to!

Odejde Mefistofeles.

Udělám mnohem víc, jen abych vám udělal radost, madam.

Vystoupí Mefistofeles s hrozny.

Ochutnejte tyhle. Měly by být dobré, protože pocházejí zdaleka, to mi věřte.

VÉVODKYNĚ Nade vše mě udivuje, že v tomto ročním čase, kdy žádný strom nenese ovoce, seženete zralé hrozny. Odkud jsou?

FAUST Svět je rozdělen do dvou polokoulí, Vaše Výsosti. Když je u nás zima, na opačné polokouli, mají léto. Například v Indii nebo Sábě a podobných zemí Východu, kde ovoce dozrává dvakrát do roka. Odtamtud jsem vám s pomocí ducha dal přinést ty hrozny.

VÉVODKYNĚ Nejsladší hrozny, jaké jsem kdy jedla.

Robin a jeho společníci buší zvenčí na bránu.

VÉVODA U brány nám řvou drzí výtržníci.

(Sluhovi) Jdi, otevři jim, zeptej se, co chtějí,

a snaž zklidnit ty uřvané huby.

Znovu buší na bránu a volají, že chtějí mluvit s Faustem.

SLUHA *(Za scénou)* Nač ten randál? To chcete zbořit dům?

Proč rušíte svým řevem vévodu?

DICK Proč? Pro slepičí kvoč. Vévoda nám může bejt ukradenej.

SLUHA Drzosti máte dost, vy ničemové.

POVOZNÍK Lepší drzý čelo než poplužní dvůr. Tu moudrost, doufám, znáte.

SLUHA A vy se neznáte vzteky. S tou drzostí můžete jít, víte kam. Neotravujte vévodu.

VÉVODA *(Sluhovi)* Co chtějí?

SLUHA Mluvit s doktorem Faustem. To proto řvou jak pominutí.

POVOZNÍK A taky že s ním mluvit budem!

VÉVODA Myslíte? – *(Sluhovi)* Dej zavřít ty lotry. O styk s nimi věru nestojím

DICK *(Za scénou)* On o nás nestojí. – My o tebe taky ne!

FAUST Pusťte je dovnitř, Vaše Výsosti.

Užijeme si trochu legrace.

VÉVODA Když si to přeješ, ať je po tvém, Fauste.

FAUST Děkuji, Výsosti.

(Sluha otevře bránu)

Vystoupí Robin, Dick, Handlíř a Povozník.

Přátelé milí,

Že máte ale kuráž! Pojd'te dál.

Vyprosil jsem vám milost. Vítejte!

ROBIN Milost si nechte pro sebe. Chceme jen to, co si zaplatíme. – Dones nám šest piv a můžeš jít.

FAUST Šest piv? A můžete mi říct, kde jste?

POVOZNÍK Pod nebem, pane. My jsme pod nebem.

SLUHA Ale kde pod nebem, ty drzoune?

HANDLÍŘ Každá hospoda je nám dobrá. Takže nech řečí, přines pivo, nebo ti rozbijem všechny sudy v domě a flaškama ti vyrazíme mozek z hlavy.

FAUST Nemusí být hned tak zle. Pivo bude. –

Prosím vás o schovívavost, můj pane.

Ručím vám za to, že se pobavíte.

VÉVODA Milerád, doktore. Jen do toho.

Celý náš dvůr vám při tom bude k službám.

FAUST Dík, Výsosti. – Přineste pivo, prosím.

HANDLÍŘ Tomu říkám řeč, doktore. Připiju ti na dřevěnou nohu.

FAUST Nač dřevěnou nohu? Co tím myslíš?

POVOZNÍK Slyšíš ho, Dicku? Nepamatuje si, že nemá nohu.

HANDLÍŘ Nestojí mu za to, i když nemá na čem stát.

FAUST Na dřevěné noze opravdu nestojím.

POVOZNÍK To máte dost děravou paměť, Vašnosti. Vy si vážně nepamatujete toho handlíře, kterému jste prodal koně?

FAUST Ano, pamatuji se, že jsem někomu prodal koně.

POVOZNÍK Vzpomínáte si, jak jste ho varoval, že ten kůň nesmí do vody?

FAUST Velmi dobře.

POVOZNÍK Ale na svou nohu si nevzpomínáte?

FAUST Ne, na mou duši, vůbec ne.

POVOZNÍK Zkuste udělat pukrle.

FAUST (*Udělá pukrle*) Jak si račte přát.

POVOZNÍK No, trochu jste to odbyl. Můžu se vás na něco zeptat?

FAUST A na co?

POVOZNÍK Máte každou noc v posteli dvě nohy?

FAUST Proč se mě na to ptáš? Chceš ze mě udělat jednožec e?

POVOZNÍK Nechci z vás udělat nic, pane. Ale odpovězte mi.

Vystoupí Hospodská s pivem.

FAUST Mám obě nohy, samozřejmě.

POVOZNÍK To mi stačí.

FAUST Ale proč se na to ptáš?

POVOZNÍK Jen tak, pane. Ale myslím, že máte jednu nohu dřevěnou.

HANDLÍŘ Poslyšte, pane, neutrh jsem vám jednu nohu, když jste spal?

FAUST Ale teď jsem vzhůru a mám obě nohy. Račte se podívat.

(Ukazuje mu nohy)

VŠICHNI Hrůza! Má Faust snad tři nohy?

POVOZNÍK Vzpomínáte si pane, jak jste mě oklamal a sněd mi celý náklad –

(Faust ho kouzlem umlčí)

DICK Vzpomínáte si, jak mi přičaroval opičí –

(Faust ho kouzlem umlčí)

HANDLÍŘ Vzpomínáš si, ty všivej zaklínači, jaks mě oklamal s ko –

(Faust ho kouzlem umlčí)

ROBIN Zapomněls na mě? Myslíš, že ti projde to tvoje čárymáryfuk?

(Faust ho kouzlem umlčí)

HOSPODSKÁ A kdo mi zaplatí za pivo? Jak si to představujete, pane doktore? Zákazníky jste mi odehnal a já se vás ptám, kdo mi zaplatí to –

(Faust ji kouzlem umlčí)

Odejde Hospodská.

VÉVODKYNĚ (*Vévodovi*) Tomuto učenci jsme velmi zavázáni.

VÉVODA To jistě, madam. Odměnou mu budiž

to naše přátelství a laskavost.

Dík jemu jsme se pobavili dost.

Odejdou.

SCÉNA 18.

Hromy a blesky. Vystoupí ďáblové s hrnci a pokličkami. Mefistofeles je vede do Faustovy pracovny. Pak vystoupí Wagner.

WAGNER Můj pán se asi chystá brzo umřít.

Sepsal závěť, odkázal mi dům,

majetek, zlaté přibory a mísy,

dva tisíce zářících dukátů.

Moc se v tom nevyznám. Kdyby chtěl umřít,

neholdoval by žranicím a pitkám,

což se svými kolegy právě dělá.

Jedí a pijí jako nezavření.

Já jenom žasnu – to jsem nezažil.

Hostina skončila. Tady je máte.

Vystoupí Faust, Mefistofeles a dva nebo tři učenci.

PRVNÍ UČENEC Protože, Fauste, během diskuse jsme jednoznačně došli k závěru, že nejkrásnější a nejpozoruhodnější dáma na světě byla Helena, udělejte nám tu radost a předvedte nám tu řeckou dámu, kterou obdivuje celý svět a nemá sobě rovna. Byli bychom vám velmi zavázáni.

FAUST Pánové,

Protože vím, že vaše přátelství

je opravdové – nemám ve zvyku

odpírat něco dobrým přátelům –

spatříte tu jedinečnou řeckou dámu

přesně v té nádheře a majestátu,

jak když s ní Paris kdysi přeplul moře

a unesl svou kořist do Troje.

A mlčte, jinak zkažete mé kouzlo.

Hudba. Mefistofeles přivádí Helenu, která přejde po jevišti.

DRUHÝ UČENEC Nemám slov pro tu neskutečnou krásu,

keré se dodnes koří celý svět.

TŘETÍ UČENEC Žádný div, že ten čin tak rozzuřil

Řeky, že deset let pak vedli válku

kvůli své čarokrásné královně.

PRVNÍ UČENEC Protože shlédli jsme div přírody

a dokonalou krásu, nad niž není,

vzdejme dík Faustovi za jeho skvostné

představení a přejme mu vše dobré.

FAUST I vám vše dobré, páni. Buďte sbohem.

Odejdou učenci.

Vystoupí Stařec.

STAŘEC Zanech už magie, můj milý Fauste.

Svou duši tím jen přičaruješ peklu

a místo spásy budeš zatracen.

I když už teď jsi zhřešil jako člověk,

nesetrvej v tom hříchu jako ďábel.

Máš laskavou a přívětivou duši,

Nedopusť, aby rozvrátil ji hřích.

Jestli se, Fauste, budeš pozdě kát,

nebe od tebe odvrátí svůj zrak.

Neslýchaná jsou muka pekelná.

Možná ti tohle moje varování

připadá ukrutné a nepříjemné.

Já k tobě, milý synu, nemluvím

v nenávisti a hněvu, ale s láskou

a slitovností nad tvým osudem.

Doufám, že přijmeš mou laskavou výtku.

Pokárej tělo a zachraň svou duši.

FAUST Kam ses to dostal, cos udělal, Fauste?

Jsi zatracen, tak zoufej si a zemři!

Mefistofeles mu podává dýku.

Peklo si teď už žádá své a řve:

„Udeřila tvá hodina, pojd', Fauste!“

A Faust je poslechne a splatí dluh.

(Faust se chystá bodnout do sebe dýkou)

STAŘEC Ne, zadrž, Fauste! Nezoufej, to nesmíš!

Anděla vidím nad tvou hlavou. V ruce

má fiólu plnou vzácné milosti,

lék je to pro tvou utýranou duši.

O milost pros a hlavně nezoufej!

FAUST Tvá slova konejší mou zoufající duši, příteli.

A teď mě nech. Chci zpytovat své svědomí.

STAŘEC Odcházím, Fauste, se zármutkem v srdci.

Bojím se o tvou usouženou duši.

Odejde.

FAUST Prokletý Fauste, kdo ti teď dá milost?

Já se chci kát, a přece pořád zoufám.

Peklo a milost rvou na kusy mé srdce.

Smrt mě chce lapit. Jak se jí mám vyhnout?

MEFISTOFELES Ty zrádný Fauste, zatýkám tvou duši,
neboť ses vzepřel mému pánovi.

Dodrž svůj slib, sic roztrhám tvé tělo.

FAUST Je mi moc líto, že jsem ho tak zklamal.

Mefistofele, popros svého pána,
ať promine mi tu mou zpupnou pýchu.

Svou krví hodlám znovu stvrdit slib,
který jsem dřív dal Luciferovi.

MEFISTOFELES S upřímným srdcem to udělej, Fauste,
jinak tvé váhání tě přijde draho.

(Faust se řízne a píše svou krví)

FAUST Zmuč toho hanebného starce.

Odlákat chce mě od Lucifera.

Největší muka připrav mu, co znáš.

MEFISTOFELES Na jeho duši nesmím sáhnout. Chrání
ji víra. Jeho tělo potrápím
co nejvíc, i když nestojí za to.

FAUST Mám ale k tobě ještě jednu prosbu:

nebeskou Helenu, tu, co jsem viděl,

chci teď mít za milenku, příteli.

Já vím, že v jejím objetí se hned
rozplynou myšlenky, které mě nutí

porušit slib, co odpřisáhl jsem

Luciferovi.

MEFISTOFELES Tohle a všechno ostatní, co Faust
si bude přát, je předem splněno.

Vystoupí znovu Helena doprovázená dvěma amory.

FAUST Pro tuhle tvář vyplulo na moře
na tisíc lodí a spálilo Troju?
Tvůj polibek, a budu nesmrtelný.

(Políbí se)

Vysálas ze mě duši: vidíš, tamhle letí!
Pojď, Heleno, a vrať mi zas mou duši.

(Znovu se políbí)

Tvé rty jsou nebe, v něm chci věčně žít:
kde nejsi ty, tam není nic než špína.
Stanu se Paridem a z lásky k tobě
nеспálím Troju, ale Wittenberk.
Budu se bít s tvým mužem Menelaem
a tvoje barvy nosit na přilbě.
Achilla zraním do paty, a pak
se vrátím zase k tobě pro polibek.
Jsi ještě krásnější než večernice
oděná do krásy tisíců hvězd.
Jsi ještě jasnější než Jupiter,
když zjevil se nešťastné Semelé,
Ještě víc záříš nežli vládce nebe
v milostném objetí svůdné Arethúzy.
A jenom tebe já chci za milenku.

(Odejdou)

Scéna 19.

Hrom. Vystoupí Lucifer, Belzezub a Mefistofeles (nahore).

LUCIFER Z podsvětí pekla přicházíme na zem,

abychom viděli své poddané,
duše, jimž hřích dal pečeť synů pekla.
Tys, Fauste, hlavní z nich. Za tebou jdeme
se zprávou, že tvou duši čeká věčné
zatracení. Tvůj čas už vypršel.
Tvá duše patří nám.

MEFISTOFELES Je chmurná noc
a chudák Faust už brzo přijde sem.
BELZEZUB A my tu na něj tady čekáme,
abychom viděli, jak si to bere.
MEFISTOFELES Jak by si to bral? Určitě si zoufá.
Bláhový světák! Krev v něm žalem schne,
svědomí vraždí ho a jeho mozek
horečně plodí plané představy,
jak přelstít ďábla. Ale má to marné,
když každá jeho slast má příchut' trýzně.
Právě sem jde i s Wagnerem, svým sluhou.
Faustovu závěť právě sepsali.
Vidíte, to jsou oni.

Vystoupí Faust a Wagner.

FAUST Jak se ti líbí má poslední vůle,
Wagnere?
WAGNER Moc. Jste ke mně velmi laskav.
Za vaši přízeň vám chci pokorně
a věrně sloužit celý život, pane.

Vystoupí učenci.

FAUST Dík, Wagnere. Vítejte, pánové.

(*Odejde Wagner*)

PRVNÍ UČENEC Ctihodný Fauste, připadáte mi dneska jako proměněný.

FAUST Pánové!

DRUHÝ UČENEC Trápí vás něco?

FAUST Bývals můj spolubydlící. Kdybych dál žil s tebou, žil bych dál, ale teď musím na věčnost. Že už pro mě jde, vidíte? Že už pro mě jde?

PRVNÍ UČENEC Co znamená ten strach, milý Fauste?

DRUHÝ UČENEC Všechny naše radosti se mění ve smutek?

TŘETÍ UČENEC (*K ostatním*) Vede příliš samotářský život a to mu škodí.

DRUHÝ UČENEC Tak zavolejme doktora. On už ho vyléčí.

TŘETÍ UČENEC (*K Faustovi*) To bude přemírou jídla a pití. Není se čeho bát.

FAUST Přemíra smrtelných hříchů ztratila mé tělo i mou duši.

DRUHÝ UČENEC Vzhlížejte k Bohu, Fauste. Jeho milost je nekonečná. Pamatujte na to.

FAUST Mé hříchy nelze odpustit. I had, co svedl Evu, může být spasen, Faust však ne. Vyslechněte mě trpělivě, pánové, a netřeste se strachy při mém vyprávění. Srdce se mi svírá a chvěje se, když si vzpomenu, že celých třicet let jsem tady strávil studiem. Kéž bych nikdy neviděl Wittenberk, nečetl jedinou knihu. Celé Německo i celý svět ví, že Faust dokázal zázraky. Ale právě proto ztratil celé Německo, celý svět a dokonce i nebe – nebe, sídlo Boha, trůn blažených, království radosti – a bude navěky žít v pekle. Čeká mě peklo, věčné peklo! Co bude s Faustem, drazí přátelé, když navěky bude žít v pekle?

TŘETÍ UČENEC Volejte Boha, Fauste.

FAUST Jak má Faust volat Boha, když se Boha zřekl? Boha, jemuž se Faust rouhal? Plakal bych, můj Bože, když v každé mé slze číhá ďábel. Krev bych měl cedit, ne slzy, život a duši dát! On mě nenechá domluvit! Chci zvednout ruce, ale oni je drží, vidíte? Oni je drží!

VŠICHNI Kdo, Fauste?

FAUST Lucifer a Mefistofeles. Dal jsem jim duši za své umění, pánové.

VŠICHNI Bůh chraň!

FAUST Bůh se mě snažil chránit, ale Faust si nedal říct. Pro marnivou slast, trvající dvacet čtyři let, přišel Faust o věčnou radost a štěstí. Svou vlastní krví sem jim sepsal úpis. Má lhůta vypršela, nadešel můj čas. On si pro mě přijde.

PRVNÍ UČENEC Proč jste nám o tom, Fauste, neřekl dřív. Duchovní by se za vás modlili.

FAUST Často jsem to zvažoval. Ale ďábel mi vyhrožoval, že mě roztrhá na kusy, když zmíním Boha, a odnese mé tělo i duši, když budu naslouchat svatosti. A teď je příliš pozdě. Honem pryč, pánové, odejděte odsud, abyste nezhylnuli se mnou!

DRUHÝ UČENEC Co můžeme udělat, abychom zachránili Fausta?

FAUST O mně nemluvte, zachraňte sebe. Odejděte.

TŘETÍ UČENEC Bůh mi dá sílu. Zůstanu s Faustem.

PRVNÍ UČENEC Boha nepokoušej, příteli. Pojdme do vedlejší místnosti a modleme se tam za Fausta.

FAUST Modlete se za mě, ano, modlete se za mě. Ať však uslyšíte cokoli, nechodte za mnou. Mně už nepomůže nic.

DRUHÝ UČENEC Modlete se, my se budeme modlit, a Bůh se nad vámi může smilovat.

FAUST Sbohem, pánové. Když budu ráno naživu, navštívím vás. Když ne, budu v pekle.

VŠICHNI Sbohem, Fauste.

Odejdou učenci.

MEFISTOFELES Naději na spásu už nemáš, Fauste.

A proto zoufej, dělej, myslí na peklo

tvé sídlo bude to, tvůj útulek.

FAUST Jsi uhrančivý ďábel, jenž mě svedl.

a ukradl mi věčnou blaženost.

MEFISTOFELES S radostí přiznávám. Já to byl,

kdo cestu do nebe ti přehradil.

Když jsi čet Písmo, obrátil jsem list

a tvoje oči zavedl jsem jinam.

Ty pláčeš? Pozdě. A v tom je ten háček:

kdo na zemi se směje, v pekle pláče.

Odejde (Mefistofeles).

Vystoupí Dobrý Anděl a Zlý anděl.

DOBRÝ ANDĚL Kdybys mě býval poslechl, ó, Fauste

čekala by tě věčná blaženost.

Příliš jsi miloval svět.

ZLÝ ANDĚL   Poslechl mě,

a teď ho čekají jen věčná muka.

DOBRÝ ANDĚL K čemu jsou ti teď rozkoše a sláva

a bohatství?

ZLÝ ANDĚL Jen trápíš se tím víc.

míval všechno, v pekle nemáš nic.

Hudba. Na jeviště se snáší nebeský trůn.

DOBRÝ ANDĚL Nebeskou blaženost jsi ztratil, Fauste,

nevýslovnou slast, štěstí bez konce.

Kdybys dal přednost svaté milosti,

peklo by nad tebou nemělo moc.

Kdyby sis zvolil tuto cestu, Fauste,

ve slávě světla mohls věčně žít,

se svatými sdílet tento zářný trůn,

a zvítězit nad peklem. To jsi ztratil.

Tvůj dobrý anděl opouští tvou duši,

čelisti pekla lačně čekají.

(Trůn stoupá vzhůru)

Odejde Dobrý Anděl.

Objeví se peklo.

ZLÝ ANDĚL Teď, Fauste, napni zrak a s hrůzou zírej

na věčnou mučírnu, kterou je peklo.

Fúrie přehazují hříšné duše

na žhavých vidlích, rozčtvrcená těla

se škvaří v olovu či na roštu

zaživa, neboť umřít nemohou.

A ti, kdo sedí teď na žhavých trůnech
a polykají tekuté plameny,
hltali kdysi samé laskominy
a pro hladové měli jenom výsměch.
Všechno, co vidíš, je však pouhé nic,
hrůznějších muk je v pekle na tisíc.
FAUST Jen vidět muka zmučilo mě dost.
ZLÝ ANDĚL Poznat, jak bolí, to bude tvůj křest.
Kdo žije pro slast, toho čeká trest.
Teď jdu, však brzo vrátím se a rád
se budu dívat, Fauste, na tvůj pád.

Odejde (Zlý Anděl).

Hodiny udeří jedenáct.

FAUST Hodina života ti, Fauste, zbývá,
pak musíš být – a navždy – zatracen.
Zastavte se, vy sféry nebeské,
ty, čase, též, ať půlnoc nepřijde!
Kéž vyjde slunce, oko přírody,
a dá nám věčný den! Kéž tahle hodina
trvá rok, měsíc, týden, pouhý den,
a Faust se může kát a spasit duši!
O lente lente currite noctis equi!
Zpomalte ten svůj trysk, vy noční oři.
Hvězdy se nezastaví, ani čas,
dvanáctá odbije a ďábel přijde.
Faust bude zatracen. Mám vzlétnout k nebi?
Kdo mě sráží dolů? Kapka tvé krve

mě spasí, ó, Kriste! Kdo mi rve srdce,
že volám jméno Krista? Ale já
ho musím volat. Nech mě, Lucifere!
Kde je ta kapka teď? Už zmizela.
Hrozící paži vidím, zlobné čelo.
Padněte na mě vrchy, kopce, hory,
a skryjte mě před strašným Božím hněvem!
Ne? Po hlavě se tedy vrhnu do země.
Rozevři chřtán, země! Ne, nechce mě.
Vy hvězdy, co jste při mém narození
předurčily mou smrt i moje peklo,
vysajte Fausta jako mlžný opar
do útrob mraku těhotného vodou,
a pak mě ze svých zakouřených tlam
s hromy a blesky vyvrhněte na zem,
ale mou duši nechte stoupat k nebi.

Odbíjejí hodiny.

Půl dvanácté je! Brzo bude po všem!
Bože,
když za můj hřích teď trestáš moji duši,
urči i konec nekonečných muk.
Nech mě žít v pekle třeba tisíc, nebo
stot tisíc let, pak mi však dopřej spásu.
Ne, bez konce jsou muka prokletých.
Proč nejsi, Fauste, bytost bez duše?
Proč duše, kterou máš, je nesmrtelná?
Kdyby se duše mohly stěhovat,

jak tvrdí Pythagoras, mohl bych

se proměnit třeba ve zvíře.

Závidím zvířatům, neboť když umřou,

ty jejich duše se hned rozplynou.

V pekelných mukách musí žít ta má.

Proklínám rodiče: přivedli mě na svět.

Ne, sebe proklej, proklej Lucifera,

který tě zbavil blaženosti nebe.

Hodiny odbíjejí.

Odbilo dvanáct! Staň se vzduchem, tělo,

sic Lucifer tě pošle do pekla.

V kapičku rosy proměň se, má duše,

a ztrať se navždy v hloubce oceánu!

Hrom. Vystoupí ďáblové.

Smiluj se, nebe! Netvař se tak přísně!

Hadi a zmije, vydechnout mi dejte!

Nač ten škleb, peklo? Jdi pryč, Lucifere.

Spálím své knihy! Mefistofele!

Odejdou všichni.

Scéna 20.

Vystoupí učenci.

PRVNÍ UČENEC Pánové, pojďme. Navštívíme Fausta.

Tak hrůznou noc snad lidstvo nezažilo

od stvoření světa! Tak strašný křik

a ječení snad nikdo neslyšel.

Kéž doktor Faust je pořád živ a zdrav.

DRUHÝ UČENEC Pomoz nám, pánbůh! Tamhle, vidíte!

Údy mu urvala krutá ruka smrti!

TŘETÍ UČENEC Roztrhali ho ďáblové, jimž sloužil.

Myslím, že mezi dvanáctou a jednou

jsem zaslechl, jak volá o pomoc.

V tu dobu jak by celý dům vzplál ohněm,

ďábelská hrůza zmocnila se ho.

DRUHÝ UČENEC I když Faust, páni, skončil tak, že každé

křesťanské srdce hrůzou ustrne,

učenec byl a na německých školách

tak obdivován pro své znalosti,

že vystrojíme pohřeb jeho údům.

A všichni studenti a učitelé

na pohřeb půjdou svému Faustovi.

Odejdou.